

BAJAI HONPOLGÁR

Független város- és környezetvédő lap

1991. január

ára: 18,40 Ft

Alternatív BÉLA, a város kutyája (Vigyázzunk rá!)

VAN-E ÉLET A HALÁL ELŐTT?

(avagy élet ez,
Nyájas Olvasó?)

A fenti alapkérdést egy ismeretlen magyar klasszikus tette fel magának, valamelyik, rendszerváltást követő hűvös hajnalon.

Mert az, ugye, nem kérdés, hogy van-e élet a halál után?

Orvosok, lelkészek, besztszeller írók és nulladik típusú találkozások szállítják a bizonyítékokat garmadával. Mondván, aki nem hiszi, járjon utána. No de van-e élet a halál előtt? Ez a kérdés.

Szó ami szó, leváltottuk a rendszert. Elkergettük a zsarnokot, kikiáltottuk a köztár-

saságot, rátettük kezünket Landerer és Hackenast bácsik segédelmével az öreg nyomdagépekre, s lőn sajtószabadság! A forradalom lángja futótűzként csapott le vidékre is. Valamennyi városban leszereltük Kis József ellenálló művirággal ékesített emléktábláját, s legott felszereltük Kis József ellenálló márványtábláját, friss művirággal ékesítve. Az előző (az a rosszéletű) bentről lőtt kifelé, az utóbbi (a mienk) kintről befelé. Egy világ (és a kerítés) választotta el őket. Csak egy közös van bennük: mindketten meghaltak.

Vagyis átköltöztek odaát, a halál utáni életbe. Minket meg itthagytak, kétségeink közepete, ahol csak találgathatjuk: van-e itt élet, vagy csak politika?

Mert nincsen már labirint, sem tillárom-haj! Sem öröm, sem bánat, se barátság, szerelem, szolidaritás, se a hülyék mögötti cinkos összekacsintás. Sem Marx, sem Jézus, sem Szókratész. Politika van. Világpolitika, regionális politika, helyi politika, kultúrpolitika, egyházpolitika, sajtópolitika, pártpolitika,

folytatás a 2. oldalon

folytatás az 1. oldalról

nemzetiségi politika, politológiai politika. SZÉP VOLT FIÚK! — skandalta a sokadalom felhevülten. S elvonultak hosszú tömött sorban a kontraszelektáltak, a szklerotikusok, az elagyhugykövesedettek. És teremtett a magyar föld minden posztra megfelelő embert. Jogász, lelkes, történész, színész, közgazdász mindenütt. Doktor, doktor hátán. Csakhogy a teve — továbbgondolva a bibliai példázatot — túl a tű fokán, beszorult a tiszteletére emelt diadalívbe.

Egy laokon csoport tagjai vagyunk mindahányan. A politika gusztustalan polipkarjai tekeregnek körülöttünk: befonják életünket, betüremkednek köz- és magáncelláink legkisebb résein. Szívokorongjaikkal letapogatják testünket, lelkünket, betaknyozzák,

benyálazzák egész létünket. Íme a féreg, amely a világot büdösíti!

No persze, nincs új a nap alatt. Nem gondolom, hogy egy vadonatúj mutáns, egy láthatatlan vírus támadott meg minket, vette el kollektív, józan eszünket. Nemzedékem, amely szintén egy rendszerváltás szerencsétlen pillanatában született — én például 1945-ben — ebben a létállapotban töltötte egész eddigi életét.

Oly korban éltem én... amikor a széncsatától a békeharangig, a láncot viselő kutyától, Puskás Öcsi aranyat érő bal lábáig, Dózsa György forradalmától a hatos anyacsavar hiányáig, a szájharmos panaszos nyüszítéstől, farmernadrágom száráig minden, de minden politikai kérdés volt. No igen, de hát az így érvelők durungok voltak. Egy paranoiás diktatúra eszelős

papjai, pribékjei, hétpróbás csirkefogói és fizetett lakájai. Meggyávái, önkéntes seggnyalói és szomorú alattvalói. Megannyi régi sereglések egy elbódított profán körmenetben Máriapócs, Mekka és Moszkva felé. A Könnyező Szűz, a kába kő és a kitömött Múmia persze hallgatott, de "rejtjeles üzenetüket" mindig volt ki tolmácsolja.

És ezek bizony — valljuk be férfiasan — magukat mindig értelmiséginek gondolták. Pedig csak a fejedelem tanácsadói voltak. Ha voltak fejedelmek. Nélkülük csak mucsai machiavelisták, megannyi titoknok és pecsétőr. Holott megtaníthatott minket fajtánk története: az értelmiségi csak az Isten bizalmasa és a Nép kéretlen szolgálója lehet. Különben léte értelmét tagadja meg.

Van-e hát élet a halál előtt?

Nincs. Legalábbis Hunniában és ez idő szerint. Pedig lennie kell! Ha mégsincs, meg kell keresni, ha úgy sincs, ki kell találni. Dörzsöljük meg legalább bilincset vesztett zsibbadt tagjainkat. Ha úgy mozgunk is majd egy ideig, mint egy kripli, járnunk kell saját lábunkon. Előlről kell kezdeni mindent. A legnehezebbet kell megtanulnunk. El kell hinnünk, hogy a fű csak fű. A ház, ház... a te házad, vagy az én házam. Kőből épült, vályogból, vagy téglából.

A felröppenő parti fecskék egy valóságos égboltot firkálnak össze a folyó fölött. Ha mosolyogsz rám, talán szeretsz is.

Hátha van élet mégis, a halálon innen. Politikamentes.

Keresnünk kell. Halálunkig.

Balácsi Károly

**Minden
kedves
olvasónknak
boldog
új évet
kívánunk!**

Örömmel tudatjuk, hogy lapunk 1991-ben húsz oldalon jelenik meg.

Sajnálattal kell bejelentelnünk, hogy az áremelkedések miatt az újság mostantól 18,40 forintba kerül. Csak remélni tudjuk, hogy a kényeszerű áremelés nem riasztja el olvasóinkat attól, hogy továbbra is megvásárolják lapunkat.

Szerkesztőség

**Január — Boldogasszony
hava — Vízöntő hava**

1. Újév. Évkezdő nap, akkori cselekedeteink befolyásolják az egész esztendőt. Ezért kell pl.: disznóhúst enni, mert a disznó kitúrja a szerencsénket, míg a baromfi elkaparná azt. A lencse sok pénzt jelent. Szerencsekívánásaink eredményesek lesznek. Különböző jóslásokkal megtudhatjuk a jövőndőt. Zajkeltéssel elűzhetjük a gonoszt ezért hajdan a pásztorok ostoraikkal durrogattak, s mindenféle módon igyekeznek zajongani. Ki hogy kezdi az évet, úgy folytatja is. Sok felé az újév a béresfogadás napja volt.

2. Jézus nevenapja. Ugyancsak cselédfogadási nap. Ha derült az idő, jó lesz a gyümölcsstermés. Amilyen idő ezen a napon van, olyan lesz szeptember időjárása. Ha hideg van, éjjélkor megszólalnak az állatok, s az ember megértheti beszédjüket.

6. Vízkereszt, Háromkirályok. A karácsonyi ünnepkör zárónapja. A farsang kezdete. A templomban vizet szentel a pap, ebből visznek haza, meghintik vele az állatokat, s év közben is használják a szenteltvizet. Szoktak sót és krétát is szentel-

teni, a sót a gyermekágyas asszony lepedőjének sarkába kötik gonoszűzőnek, a pap ezzel a krétával írja az ajtó szemöldökfájára a három napkeleti bölcs nevének kezdőbetűit a

**JELES
NAPOK**

Kalendárium

házszeneléskor. Egyes helyeken szokás volt a Háromkirályjárás. Ahol van, újra meggyújtják a karácsonyfa gyertyáit, majd leszedik a fát, és tűzre vetik. — Ha ezen a napon a kerék-

vágásban víz fakad, jó termésre számíthatunk, de ha esik, férges lesz a mák.

17. Remete szent Antal a beteg emberek, beteg állatok pátrónusa, a bajai Ferences templomban Páduai Szent Antal mellett ott van az ő barokk oltára is. A hercegszántói sokacok Ognjeni Antun = Tüzes Antal néven ismerik. E napon nem szabad tojást eladni, mert kiveri a háznépét a Szent Antal tüze.

22. Vince a szőlőgazdák véd-szentje. "Ha megcsordul a Vince, tele lesz a pince". A gazdák kimennek a szőlőbe, borral locsolják meg annak négy sarkát, s kisebb mulatságot csapnak. Amilyen hosszú jégcsapok lógnak az ereszen, olyan hosszú kukoricacsövek teremnek abban az évben.

25. Pál fordulása. "Fele kenyér, fele takarmány" (elfogyott.) Ha fényes Szent Pál, minden termés szépen áll. Ha Pál fordul köddel, jószág hullik döggel. — Az időjárás megfordul.

(Kalendáriumunkat 1990. februárjával kezdtük, most soravettük a tizenkét hónapot, befejezzük a jeles napok sorolását.)

S. E.

KÖSZÖNTŐ

HONPOLGÁR-TÁRSAIM!

Az 1990-es év Kelet Európára, Magyarországra és Bajára is nagy változásokat hozott.

Megfrissült a piaci élet, cserélődött a politikai arcképcsarnok és útjára indult a Bajai Honpolgár, ez a városunk múltjával, jelenével, jövőjével foglalkozó városvédő lap.

Oldalainak zizzenése friss szellemi áramlatot jelent. Idézi letűnt boldogabb idők nyugodt városkájának lombregzését, hordja reménykedő dalok foszlányait, igézi tiszta fuvallatú jövőnket. Lélegezzük be sugallatát, hogy teli tüdővel, megfrissült erővel, tette készen várjuk a jövő év megpróbáltatásait.

A mindennapi hírekre, pletykákra, szemfényvesztésre vágyók nem találják meg a Bajai Honpolgárban a kedvükre valót. A környék kultúrájával, hagyományával, népművészeti, vallástörténeti, helytörténeti emlékeivel szívesen foglalkozók, a természeti, környezeti értékeket fontosnak tartók, az erdőt, a vizeket védők minden hónapban találnak kedves olvasmányt.

Példamutató ez a lap, az összefogó önzetlenség példája. Szerkesztői, kiadói, szerzői, szinte honorárium nélkül dolgoznak, támogatói súlyos ezreket tesznek le időről időre, hogy megjelenhessen. Tevékenységükön keresztül láthatjuk Baja város iránti elhivatottságukat.

Kérem, kövessék példájukat!

Városunk lakói híresei lokálpatriotizmusukról, vízszerete tükről, halászlé főzési tudományukról.

Szeretjük ezt a várost, mondjuk, mégis gondozatlan a házunk, piszkosak az utcáink, közparkjainkban autóparkolókat látunk. Száguldozunk a Petőfi-szigeten, szemetet öntünk le a Pandurban, a Sugovicán olajfoltot hagyunk, a strand homokja flakonok, üvegek, cigarettacsikkek örzője nyaralásunk után. Szidjuk a várost takarítókat, de nem hajolunk le saját — lehulló — papírzsombokunk után. Itt a váltás ideje, változzunk meg magunk is. A város pénzét már nem költik Kecskemétre, kormányvadászatra, kiskirályokra. Magunk urai vagyunk, legyünk úrrá magunkon! Súlyos gazdasági válság mellett is van rá mód, hogy a jó gazda szemével és gondosságával nézzük és szé-

Közlemény

Baja Város Képviselőtestülete

Gy. VII. 1-1/1990.

Kivonat

Baja Város Képviselőtestülete 1990. december 20. napján tartott ülésének jegyzőkönyvéből.

59/1990. Kth. sz. Határozat

Az 1956-os forradalom áldozatvállalóinak megkövetése.

Baja Város Képviselőtestülete ünnepélyesen megköveti mindazokat, akik az 1956-os forradalom alatt a város tanácsának, végrehajtó bizottságának, illetőleg nemzeti bizottságának tagjaként, tisztségvise-

lőjeként, valamint a hivatali apparátus dolgozójaként, jó magyar hazafiként és becsületes állampolgárként látták el feladataikat és akiket a forradalom leverése után meghurcoltak, bebörtönöztek, állásától megfosztottak, vagy bármilyen egyéb módon állampolgári jogaiban korlátoztak.

A Képviselőtestület elrendeli a határozat közzétételét a helyi sajtóban.

Kmf.

Éber András s.k.
polgármester

dr. Völgyesi László s.k.
jegyző

pítsuk szűkebb hazánkat.

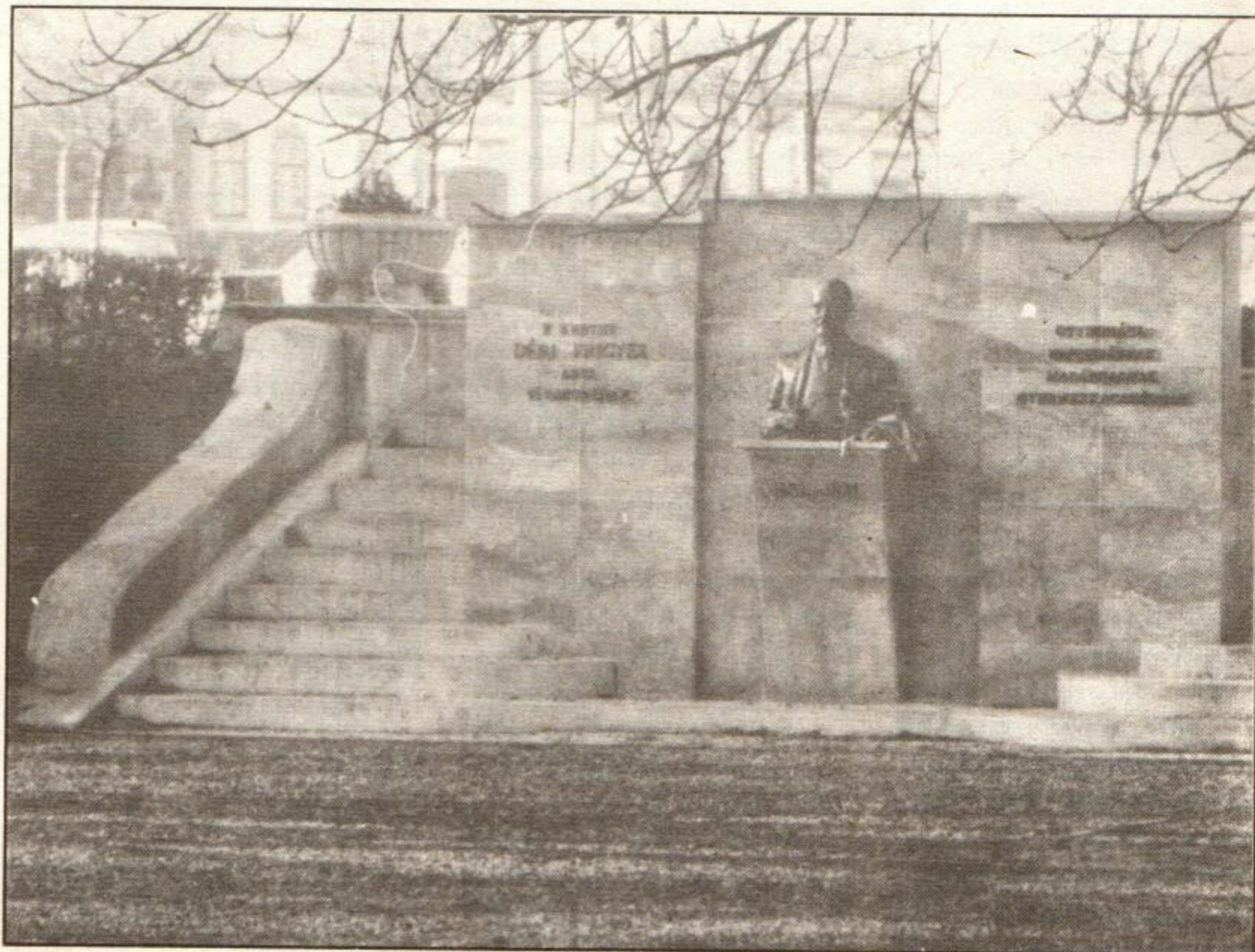
Az Ősztenőd vége felé egy ismerősöm felkeresett és két ezüst érmet tett az asztalomra. "Azt szeretném, ha ezek szellemében intéznék a dolgainkat. Ez az én emlékeztető ajándékom, a mindenkori porgármestereknek." Az egyik érmen Szent István arcképe és a magyar címer, a másikon Jelky András emlékműve és Baja város címere látható. "Hazánk és városunk le-

gyen gondolkodásokat középontjában!" mondta.

Kérem a Bajai Honpolgár olvasóit, hogy hasonló szigorral és jószándékkal kövessék figyelemmel munkálkodásunkat és adjanak hangot javaslataiknak e lap hasábjain is.

Új esztendő és új út áll előttünk, amelyben egészséget, hitet és erőt kívánok.

Éber András

Újra felállították a Déri Frigyes-emlékművet

Megkezdi szolgáltatását a

„MÁS”

ADÓ-
ÉS PÉNZÜGYI
TANÁCSADÓ,
MENEDZSER,
KÖNYVELŐ
KORLÁTOLT
FELELŐSÉGŰ
TÁRSASÁG
BÁCS-KISKUN
MEGYEI IRODÁJA

Továbbtanulók, figyelem

A végzős általános iskolások és szülei számára ismertetjük a bajai középiskolákról szükséges tudnivalókat.

A III. Béla gimnáziumot februári számunkban mutatjuk be.

Bányai Júlia Kereskedelmi Szakközépiskola, Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakmunkásképző Iskola

Az elmúlt évek társadalmi, gazdasági politikai átalakulásai következtében az iskolánkban oktatott szakmák iránti érdeklődés jelentősen megnövekedett. A változó körülményekhez, a piacgazdasághoz igazodva iskolánkban egyrészt tartalmi korszerűsítéseket, másrészt — engedélyezés és jóváhagyás esetén — új képzési formát tervezünk bevezetni (integrált képzést).

Szakközépiskola:

A végzett tanulók kereskedelmi vállalatoknál, részvénytársaságoknál, kft-knél, vállalkozóknál kereskedelmi tevékenységgel kapcsolatos ügyintézői, gazdálkodói, üzletkötői munkakörben dolgozhatnak, illetve kereskedelmi szakmai képesítésük alapján kereskedői tevékenységet folytathatnak alkalmazottként és vállalkozóként egyaránt. A tanulók egy vagy két idegen nyelvet tanulhatnak illetve választhatnak (német, francia, angol, orosz, szerb-horvát).

Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakmunkásképző Iskola:

Képzési cél a kereskedelmi és vendéglátóipari szakmunkásutánpótlás biztosítása. Az 1991/92-es tanévben várhatóan az alábbi szakmákat indítjuk:

kereskedelmi eladó: élelmiszer eladó, vegyesbolti eladó, ruházati eladó, iparcikk eladó

Vendéglátóipar: felszolgáló, szakács, cukrász

A tanulók német, illetve francia nyelvet tanulhatnak. A felvett tanulók számára az iskola az előző évek gyakorlatának megfelelően igyekszik gyakor-

lati háttérrel biztosítani. Iskolánk kollégiumi férőhelyei korlátozottak, s így csak a szakközépiskolai tanulóknak tudunk kollégiumi férőhelyet biztosítani.

Bereczki Máté Szakközépiskola

Az iskola alapvető célja: alapos gazdálkodási ismereteket, szaktudást és középfokú végzettséget, érettségit biztosítani az itt végző fiataloknak.

Jelenleg két szakon tudjuk fogadni a jelentkezőket:

Az általános kertész és kertészeti gépész szakon.

Mindkettő négyéves képzési idejű, érettségivel és szakmunkásvizsgálattal záródó oktatási forma. Az iskola elvégzése után tanulóink választhatnak a szakmájukban vagy más munkakörben való elhelyezkedés, az egyetemen vagy főiskolán történő továbbtanulás, vagy a technikus minősítés megszerzésének valamilyen formája között. Jól hasznosíthatják a nálunk szerzett szakmai ismereteket bármilyen termelési formában, remélhetően a magángazdálkodásban is. Törekszünk arra, hogy az alapvető szakmai irány mellett olyan kiegészítő ismeretek megszerzését is lehetővé tegyük, mint a gépjárművezetés, rokon szakmai területeken (növényvédelem, dísznövénytermesztés, stb.) fakultatív képzési lehetőség, amellyel egy szakmaváltás is könnyebben mehet.

A kertész osztályba fiúkat és lányokat is felvesszünk, itt általában a jó tanulmányi eredményűeknek van esélyük a felvételre.

A kertész gépész osztályba műszaki érdeklődésű fiúk je-

lentkezését várjuk, legalább jó közepes tanulmányi eredménnyel.

A Türr István Közgazdasági és Postaforgalmi Szakközépiskola

A végzett tanulók az érettségi bizonyítvánnyal együtt képesítést is kapnak.

Az 1991/92-es tanévre meghirdetett ágazatok, illetve azokon nyert képesítés:

- 1./ Számviteli-gazdálkodási ágazat
Képesített könyvelő, vállalati tervező és statisztikus
 - 2./ Gép- gyorsíró idegen nyelvi ágazat
Jegyzőkönyvvezető gépíró, gyorsíró, német nyelvű gépíró
 - 3./ Külkereskedelmi ügyintézői ágazat
Külkereskedelmi ügyintéző
 - 4./ Számítástechnikai programozói ágazat (PC könyvelői ágazat)
Számítástechnikai programozó
 - 5./ Postaforgalmi ágazat
Képesített postaüzemi forgalomellátó
 - 6./ Pénzügyi ágazat
Pénzügyi ügyintéző, képesített könyvelő
- Idegen nyelvek tanulása:**

Számítástechnikai ágazaton kötelező: az angol, postaforgalmi ágazaton a francia, gép- gyorsíró idegen nyelvi, valamint a külkereskedelmi ágazaton a német nyelv.

A többi ágazaton az alábbi nyelvek közül választhatnak a tanulók: francia, orosz, német és szerb-horvát.

Az iskola tanulóinak létszáma: 592 fő, 19 tanulócsoport.

A korszerű szakmai oktatást írógépek, számítógépek és telexgépek segítik.

Tóth Kálmán Szakközépiskola

Ötéves technikusképzést folytató szakközépiskolánkban település, terület vízgazdálkodási és építőgépész ágazaton folytatunk képzést. Négy év után érettségi vizsgát tesznek a tanulók magyar, történelem, matematika és fizika tantárgyakból.

Ötödévben már csak szakmai tantárgyakat tanítunk.

A jó eredményt elérők műszaki felsőoktatási intézményben tanulhatnak tovább, de más irány sem kizárt. Az érettségizettek ötödik osztályba a szeptember elején szervezett kötelező gyakorlat elvégzése után léphetnek. E gyakorlatot a gépkezelői jogosítvány megszerzése zárja. Ötödév végén technikus vizsgát tesznek, s középvizsgát munkakör betöltésére jogosító oklevelet kapnak.

Angol, német, orosz és igény szerint délszláv nyelvet is tanítunk. Évfolyamonként egy-egy csoportban emelt óraszámú (heti 8) szakmai idegennyelvvizsgát is folytatunk. E tanulók az érettségig nyelvvizsgát tehetnek. E csoportba való felvételhez nyelvi előképzettség is kell.

Felvételi vizsgát nem tartunk, az általános iskolai tanulmányi eredmény és a magatartás-szorgalom minősítés alapján döntünk.

Lányok felvétele a beiskolázási létszám 30 %-áig lehetséges.

A jelentkezéshez szükséges az alkalmasságot igazoló egészségügyi törzslap.

Jelenleg Baja legnagyobb iskolája a

Jelky András Szakmunkásképző és Szakközépiskola.

Három épületben 1988 tanuló elméleti oktatása kezdődött meg ebben az évben. A gyakorlati képzés több helyszínen folyik. Az intézet saját tanműhelyén kívül vállalatoknál illetve magán-kisiparosoknál sajátíthatják el a tanulók szakmájukat.

Ebben a tanévben 37 szakmában folyik a képzés, s ez a tény önmagában bizonyítja a tanulók széles választási lehetőségét.

Mint az intézet neve is mutatja, szakmunkásokat és technikusokat is képezünk.

A Faipari Szakközépiskolában az 1988-89-es tanévben indult első osztály. Az itt tanuló diákok a négy év során heti egy napon vesznek részt gyakorlati képzésben, a többit az elméleti tudás megszerzésére fordítják.

Nyaranta, ugyanúgy, mint a szakmunkástanulók, nyári gyakorlaton vesznek részt. A negyedik év végén érettségi vizsgát tehetnek a tanulók. Ezután választhatnak, hogy egyetemre vagy főiskolára jelentkeznek, vagy intézetünkönél folytatják-e még egy évig tanulmányaikat. Ha az utóbbi mellett döntenek, faipari technikus bizonyítvánnyal hagyhatják el az intézetet.

Sokan élnek azzal a lehetőséggel is, amelyet intézetünk a szakmunkásbizonyítvánnyal rendelkező dolgozóknak nyújt. Ebben a tanévben a Dolgozók Szakközépiskolájába 126 felnőtt iratkozott be. Ők a 3 éves tanulmányi idő után érettségi bizonyítványt szerezhetnek.

Az 1991/92-es tanévben a vállalatok és a kisiparosok által igényelt 36 szakmában kívánunk beiskoláztatni. E tanévtől kezdődően a lányok részére új lehetőségként ruhaipari szakmunkásképzési célú szakközépiskolai osztályt indítunk.

A beiskolázással kapcsolatos létszámok alakulásáról — a munkahely igényeinek megfelelően — folyamatosan tájékoztatjuk a szülőket.

A magyarországi Németek Nemzetiségi Központja kérésén belül működő Frankel Leó Gimnázium

új épületében is folytatja — kitűnő feltételek között — hagyományos feladatát: a német nemzetiségi származású tanulók nyelvi oktatását, anyanyelvi kulturájának és nemzetiségi hagyományainak ápolását. Törek-

véseink között szerepel továbbá a tanulók azonosság-tudatának kialakítása és elmélyítése is.

A gimnáziumi követelményeket vállaló tehetséges tanulók kétféle oktatási forma — de azonos tartalommal, azonos céllal — között választhatnak.

A kéttannyelvű nemzetiségi osztály ötéves oktatási formáját elsősorban azoknak a tehetséges nemzetiségi gyerekeknek gyűjtjük, akik körülményeik miatt nem sajátították el anyanyelvüket, a német nyelvet. Ezek a tanulók az ún. 0. évben csak a nyelvet sajátítják el. Miután egy kívánt nyelvi szintre eljutottak, lehetőségük van a történelmet, földrajzot, matematikát és fizikát is célnyelven tanulni. Méréseink szerint ezt az oktatási formát választó tanulók jó szinten sajátítják el ezeket a tantárgyakat is, céltudatosak és kiválóan terhelhetők. Az ötéves formát választók felvétele erre a tanévre lezárult.

A másik, hagyományos 4 éves oktatási formát azoknak a tehetséges német nemzetiségi származású tanulóknak nyújtjuk, akik jó szinten elsajátították a német nyelvet és így már az első osztályban célnyelven tanulhatják a történelmet és a földrajzot.

A 4 éves nemzetiségi osztályba a jelentkezés az általános iskola által adott jelentkezési lapon történik. Felhívjuk a figyelmet, hogy a jelentkezési határidő a többi középiskolától eltérő: 1991. január 15.

Felvételi vizsgán választjuk ki az erre megfelelő tanulókat. Ez a vizsga 1991. január 28-án lesz. A felvételi vizsga módjáról, kívánalmairól a jelentkezőket külön értesítjük.

Hogyan csalogatta a bajai gyufacímke a pesti zongoraművészt?

Baja legrégebbi üzeme, a Spitzer Albert által 1859-ben alapított gyufagyár volt az első Gyufagyár Magyarországon. Az Erzsébet királyné utca 53 szám alatt, kb. a mai Szabadság út 53/a és a Hunyadi János u. 1/a számú házak helyén, mintegy 1.500 négyszögöl kiterjedésű területen működött, több fő és melléképületben. A hajtóerőt egy 16 lóerős szívógázmotor szolgáltatta, és sok mindenféle gép, eszköz, ahogyan azt a gyufagyártás megkövetelte. Munkáslétszáma változó volt, egykori adatok szerint 45-100 fő között mozgott. Vegyesen dolgoztak a gyárban nők és férfiak.

Az 1880-as években már 27 gyufagyár volt az országban, amelyek közül alig néhány érdemelte ki a nagyüzemi jelzőt. A szakma nem volt fejlett, hiszen a kezdeti időkben a gyufagyártás csak a fehér foszforral előállított fajtákra szorítkozott. A mindinkább terjedő, úgynevezett svéd gyufák külföldről kerültek hozzánk. Ezek annyira olcsón jöttek az országba, hogy a magyar gyufagyárosok nem érezték elég ösztönzést arra, hogy a gyártás ezen új ágát bevezessék. Nem tudtak a műszaki

haladással lépést tartani azért sem, mert a gyártáshoz szükséges munkaerő és faanyag is drágább volt mint Svédországban. (A legnagyobb magyarországi gyufagyár, a Pollák család budapesti gyára, napi 10 millió gyufaszálat állított elő.) A súlyos gazdasági és értékesítési gondok miatt a Spitzer testvérek (József és Ármin) megszüntették a gyártást, és 1925-ben a berendezést eladták a Szikra R.T. gyufagyárnak. Először még olyan hírek keringtek erről Baján, hogy a régi gyárat korszerűsítik az új tulajdonosok. Ebből semmi nem volt igaz és mintegy 100 ember maradt kereset nélkül.

A bajai gyufagyártás fejlődésével a régi eszközökből, gépekből — amelyek kikerültek a használatból — valóságos ipari múzeumot lehetett volna összeállítani, de az új gazdák nem voltak ilyen szentimentálisak. A számukra hasznavetetleneket szétszúzták és ócskavasként értékesítették. Így szűnt meg végleg városunk első gyártelepe és vált egy ideig elhagyottá az épület. De itt maradtak az előre nyomtatott gyufacímkek bajai jelöléssel,

amelyeket az új tulajdonos már nem tudott használni. Ezekkel tízezerszámra tele lett a város. Az idősebbek még emlékezhetnek a medve védjegyű, sárga színű bajai gyufacímkére, amelyből talán a legtöbb lehetett, de ma már ritkaságnak számító darab az ilyen a gyűjtők részére.

1959-ben azzal voltam elfoglalva, hogy összeállítsam és megszervezzem az 1959/1960. évi hangversenyévad koncertjeit. Az akkori zenebarátok olyan igénnyel jöttek hozzám, hogy szerepeltessem a sorozatomban Petri Endre zongoraművészt is, aki mégiscsak Dohnányi Ernőnél tanult zongorázást és Kodály-nál szeneszerzést. Petri akkori-

ban híres művész volt, tanára a Zeneművészeti Főiskolának és már Liszt-díjat is kapott. Szólístaként, de főleg kamaramuzsikusként beutazta az egész világot. Amikor tárgyalni kezdtem vele, megtudhattam, hogy nem szeret vidékre járni. Csakhogy megbeszélésünk közben Petri ráeszmélt, — gyufacímkegyűjtőként — hogy volt Baján egykor egy Spitzer-féle gyufagyár. Megkérdezte tőlem, hogy jól tudja-e. Amikor helyeseltem, kijelentette, ha szerzek számára egy medvés gyufacímkét, lejön hangversenyezni. Így is lett. Nagy Béla fiákeres egylovas kocsijával mentem zongoraművésznél a vasútállomásra. Az üdvözlés után az első szava az volt, hogy megvan-

e gyufacímke. Rögvest átnyújtottam a szerzett példányt, amelyhez az akkori múzeumigazgató jóvoltából jutottam. Tüzetesen megszemlélte, majd elbűvölő arccal eltette. Este (1959. október 28-án) meg is tartotta zongoraestjét, amelyet 280 érdeklődő tapsolt végig nagy lelkesedéssel.

Én is elégedett voltam a hangverseny sikerével. Sohasem felejttem el a művész érdekes zongorabilentési stílusát — ahogyan az a szájával is formálva segíteni szeretne volna

— és virtuozitását. Megtudhatom akkoreste, és megérthettem — hiszen melyikünk nem gyűjtött már valamit életében — hogyan lett a gyűjtés rabjává. Tapasztalhattam, hogy gyűjtői szenvedélye sem ismert lehetetlen, miután Spitzer gyufagyár címkeje befészkelte magát gondolatvilágába, mert még Bajára is eljött hangversenyezni, azért, hogy magáénak mondhasson egy számára értékes ritkaságot.

Ezekből mutatok be néhányat:

Bánáti Tibor

Amit a szerzői jogdíjakról tudni kell...

Manapság, amikor a jogállamiság kérdése folyamatosan napirenden van, nem mehetünk el szó nélkül a SZERZŐI JOGVÉDELEM és az ezzel együttjáró JOGDÍJFIZETÉS mellett.

Az állampolgárok és közösségek tájékoztatása végett elmondjuk, hogy:

— a szerzői jogok védelméről, valamint a jogdíjfizetéséről az 1969. évi III. törvény és a 33/1989. (XII.9.) MM rendelet intézkedik.

Ez utóbbi szerint azok a nyilvános (vagyis a családiasság körét meghaladó) rendezvényt

szervezők, akik élnek a nyilvános zeneszolgáltatás, a TV-vagy videovetítés, a hivatásos előadóművész felléptetése, stb. lehetőségével, ezt a SZERZŐI HIVATALNAK kell, hogy bejelentésük.

A hivatal a fenti két dokumentum értelmében állapítja meg a jogdíjat (ennek részletezése megtalálható a Művelődési Közlöny 1989/90. számában!), amit a rendezők a HIVATAL postai utalványán fizethetnek be.

E szabályozás éppúgy vonatkozik magánszemélyekre, mint kisebb-nagyobb közösségeikre (intézmények, pártok, lakóhelyi közösségek, stb.)

A fentiekkel kapcsolatban további információkért mindenki bizalommal fordulhat a Szerzői Jogvédő Hivatalhoz (Cím: Budapest, 1052. Vörösmarty tér 1. Telefon: 118-0317 vagy 118-0574).

Kertész Csaba Zoltán

TERV

Az alábbiakban közöljük a Városvédő Egyesület javaslatát a bajai utcanevek változtatásaihoz.

I.

Az első csoportban azokat az utcaneveket soroljuk fel, amelyeknek megváltoztatása indokolt, de korábban más nevük volt. Így a régi név visszaállítható.

1. Babinecz Gyula u.	Mária u.
2. Bacsó Béla u.	Temető u.
3. Bajai Pál u.	Bodrog u.
4. Dimitrov u.	Szeremlei u.
5. Fábik József u.	Szarka u.
6. Hajósovits Sándor u.	Kárpát u.
8. Lenin tér	Bácska u.
9. Poch Nándor u.	Tóth Kálmán u.
10. Rabata Sándor u.	Harangláb u.
11. Rózsa Ferenc u.	Rózsa u.
12. Sallai Imre u.	Háromnyúl u.
13. Siska Ferenc u.	Szent János u.
14. Somogyi Béla u.	Gyár u.
15. Szarka Ferenc u.	Tulipán u.
16. Széphegyi Benő u.	Cserkész u.
17. Tinusz Antal u.	Csillag u.
18. Varga István u.	Tél u.
19. Zsivánovics János u.	Parti u.
20. Schneider Péter u.	Kápolna u.
21. Marx tér	Csermár tér
22. Engels u.	Czifusz F. u.
23. Kunfi Zsigmond u.	Oroszlán u.

II.

Vannak olyan utcák, amelyeknek volt korábban más nevük, de célszerűségi és egyéb szempontok miatt indokolt új elnevezést adni.

24. Gárdonyi Ferenc u. Gárdonyi Géza u.
25. Ságvári Endre tér itt két megoldás jöhet számításba:
a./ a téren van a III. Béla Gimnázium és III. Béla szobra is, ezért nevezhető III. Béla térnek.
b./ felmerülhet olyan megoldás is, hogy a tér legyen: Ciszterek (vagy Ciszterciták) tere. Sok kiművelt főt neveltek itt a ciszterek évtizedeken keresztül, ezért méltó elnevezés lenne.
26. Tanácsköztársaság tér Köztársaság tér

III.

Itt olyan utcaneveket sorolunk fel, melyeket célszerű megváltoztatni, de ezek újonnan nyitott utcák, korábban nem volt nevük, tehát megváltoztatásuk esetén új neveket kell adni. Ezen névadásához nyújt támpontot a VI. pont.

27. Braun Éva u.	31. Kállai Éva u.
28. Asztalos János u.	32. Kilián György u.
29. Folcz Antal u.	33. Korvin Ottó u.
30. Fürst Sándor u.	34. Kulich Gyula u.

35. Kun Béla u.	41. Sziklai Sándor u.
36. Lóvy Sándor u.	42. Tánczos György u.
37. Márján József tér	43. Úttörő u.
38. Martos Flóra u.	45. Népfront u.
39. Schönhertz Zoltán u.	46. Komarov u.
40. Szalvai Mihály u.	47. Magyar-Szovjet barátság tér
41. Sziklai Sándor u.	

IV.

Vannak olyan elnevezések, melyeknél a személyek értékelése nem lezárt, az módosulhat, így később a képviselőtestület mérlegeléssel döntsön a változtatásról.

48. Dr. Csanádi György u.
 49. Erdei Ferenc u.
 50. Dr. Ortutay Gyula u.

V.

A továbbiakban két olyan névre utalunk, melynél az elnevezés nem kifogásolható, de hagyományörzés miatt felmerülhet a régebbi név visszaállítása. A város főterénél számításba jöhet az is, hogy első államalapító királyunkról jelenleg sem tér, sem utca nincsen elnevezve.

51. Béke tér	Szent István tér
52. Szabadság u.	Erzsébet királyné u.

VI.

Végezetül felsorolunk olyan történelmi, irodalmi, művészettudomány terén kiváló alkotó személyeket, bajaiakat, akikről indokolt volna utcát elnevezni.

1. Szent István
2. Mátyás király
3. Nagy Lajos
4. Károly Róbert
5. Kiss Ernő *aradi vértanú, bácskai származású*
6. Görgey Artúr
7. Dr. Andrássy Gyula
8. Kiss János *altábornagy 1944-ben kivégzett katonai ellenállás vezetője*
9. Szentgyörgyi Albert
10. Nagy Imre
11. Illyés Gyula
12. Németh László
13. Karinthy Frigyes
14. Márai Sándor
15. Bernhart Sándor *Baja polgármestere volt 1944 évig. A nehéz időkben példás bátorsággal állt ki az üldözöttekért, zsidókért, baloldaliakért. Sok embert megmentett. Példát adott arról, hogy egy város első emberének hogy kell kiállnia városa polgáraiért, függetlenül azok vallásától (Braham: Magyar Holocaust, Felvidéki: Negyven éve történt)*
16. Oltványi Imre *A harmincas évek közepén a városnak nagy értékű képgyűjteményt adományozott. A mai városi képtár anyagának túlnyomó részét ezen adomány képezi.*
17. Haynald Lajos *kalocsai érsek, a bajai iskolaügy fejlesztését segítette.*

Dr. Szentjóni Szabó Tibor

Kérjük, hogy az utcanevekkel kapcsolatos véleményével, javaslataival keresse fel szerkesztőségünket.

„Gemenc”

Javaslat

A földrajzi környezet, természeti adottságaink megismerése, hasznosítása minden korokban kiemelt jelentőségű volt a társadalom fejlődése szempontjából. Az adott társadalmi, termelési viszonyok függvényében változtak a terület használatával szemben támasztott követelmények, melyek alapján egy térség használhatóságának megítélése történt. Az elmúlt időszak tömegtermelésre szerveződött, a kollektívizmussal eszméjével egysíkú gondolkodásra készített emberi közösségei, a lélektelenség és érdektelenség viszonyai között a természeti adottságok "kihasználását" és nem hasznosítását voltak képesek megvalósítani. Ezek után a mai gyorsan változó társadalmi és gazdasági viszonyok között még fokozottabb körültekintést kíván minden olyan döntés, mely egy adott térség, táj természeti adottságainak hasznosítására irányul. Egyszerre kell a hasznosítás és a megőrzés, — egyszóval a környezetgazdálkodás — szempontjait összevetni és érvényesíteni.

Ahhoz, hogy valóban környezetgazdálkodást végezhessünk, rendezni kell a szükségszerűvé váló tevékenységek feltételeit úgy illetékességi, mint szakterületi és felelősségi viszonylatban.

Ezt a rendező munkát az elmúlt években több alkalommal is megkíséreltük elkezdeni. Reményeink szerint most egy olyan folyamat veszi kezdetét, melynek végeredményeképpen a gemenci dunai hullámtér visszanyeri természetességhez hasonló buja őserdőszerű állapotát.

A szükségszerűvé váló szakmai tevékenységek irányításában, koordinálásában és végrehajtásuk gazdasági feltételeinek

biztosításában kérjük a Miniszter Úr és Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium segítségét.

Ez a kérésünk szervesen kapcsolódik a parlamenti Környezetvédelmi Bizottság által elfogadásra javasolt országgyűlési határozat-tervezethez.

Javaslatunk szerint a szakmai tevékenységek irányítását és koordinálását egy az érdekelt és jelenlévő szervek által létrehozott érdekegyeztető és koordináló bizottság végzi. Továbbá feladata a bizottságnak az érdekelt minisztériumokkal való kapcsolattartás.

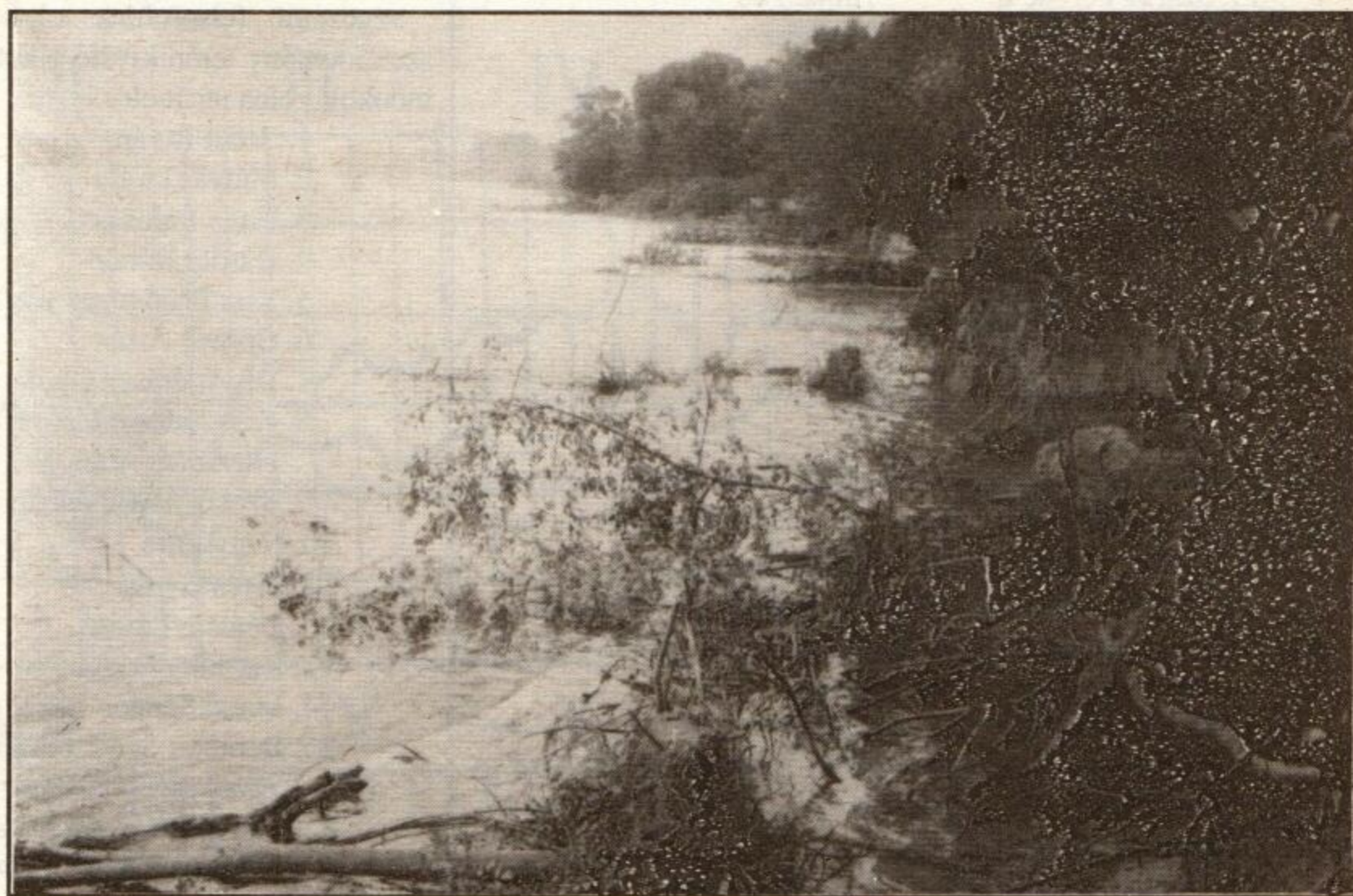
tériumot, hogy a pályázatot a lehető leghatékonyabban támogassa.

A szakmai tevékenység szakterületi megosztás alapvetően két fő része történhet:

1. Az ártéri terület vízháztartási viszonyainak vizsgálata alapvető hidrológiai és morfológiai összefüggések feltárása. Ökológiaileg megfelelő vízháztartási viszonyok biztosításához szükséges beavatkozások megtervezése, megvalósítása és fenntartása.

Ezen szakterületi feladatok végrehajtásához minden tekintetben megfelelő felkészültség-

2. Az ártéri terület ökológiája összefüggéseinek feltárása, a természeti értékek számbavétele, védelme és kezelése, erdő és vadgazdálkodási feladatok végrehajtása. E feladatok végrehajtását a Dél-Dunántúli Természetvédelmi Igazgatóság és a Soproni Erdészeti és Faipari Egyetem szakemberei irányítják és végzik a Gemenci Állami Erdő- és Vadgazdaság, és a területen eddig is jelentős tudományos munkát végző helyi kutatók bevonásával. A tevékenységi körben hasznosítandó az EFE-nek a hullámtéri erdők védelmével kapcsolatos kutatási

A szükséges beavatkozások megvalósításának gazdasági lehetőségei reálisan a PHARE program keretében képzelhető el. Ehhez a területileg illetékes két KÖVIZIG 1990. februárjában pályázatot nyújtott be a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztériumhoz, melynek elbírálása folyamatban van. Kérjük az illetékes minisz-

területi feladatok végrehajtásához minden tekintetben megfelelő felkészültség-

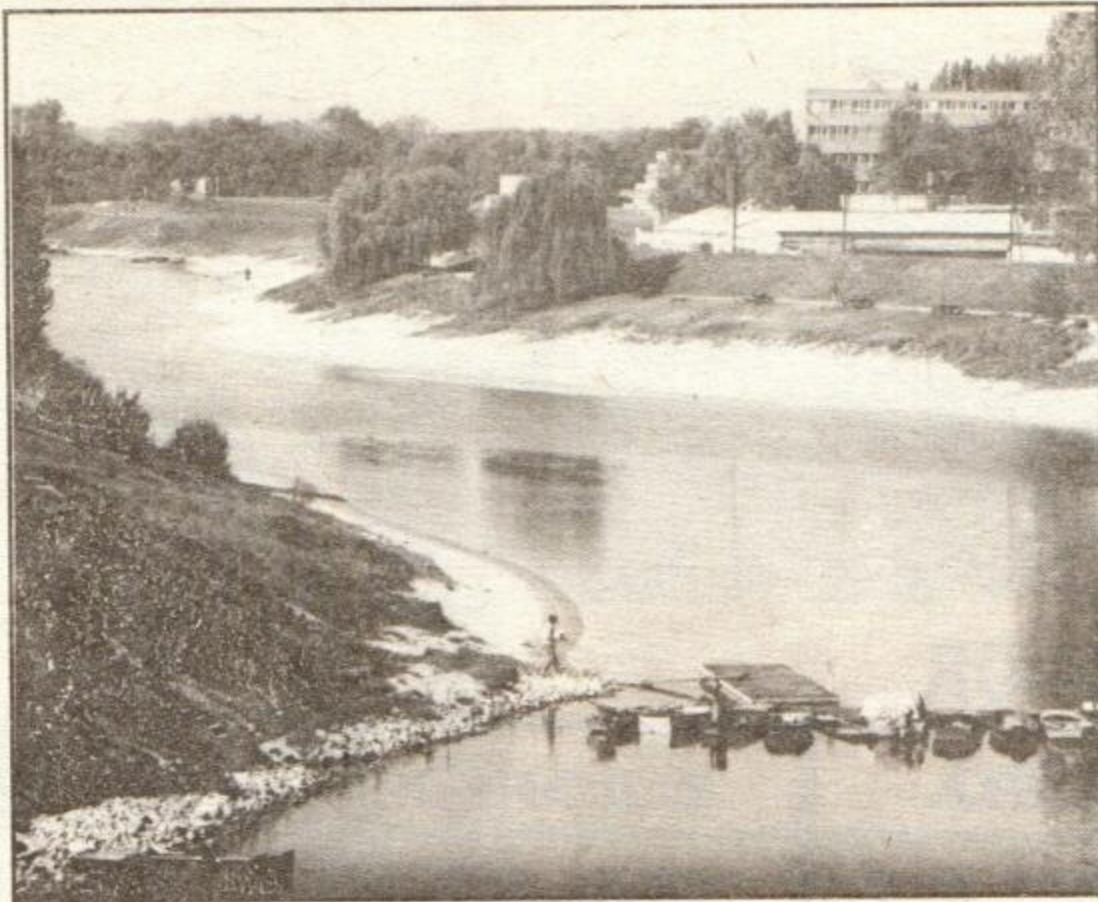
gel rendelkezik a VITUKI, a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatósága és az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság. Az állapotfeltáró munkában hatékony segítséget nyújthatnak a PMMF Vízgazdálkodási Intézet oktatói és hallgatói egyaránt, valamint a területen élő és eddig is jelentős tudományos munkát végző kutatók.

eredményei és az "Ártéri vegetáció hidrológiai és ökológiai összefüggései" című holland — magyar vízügyi együttműködés keretében elkészült tanulmány is.

A megfelelő környezetgazdálkodási tevékenység a szakmai feladatokon túl nélkülözhetetlenül igényli az összhangot a természetes és mesterséges tájformáló

tényezők, az ökológiai és ökonómiai érdekek között. A társadalom — egyéni, közösségi és nemzeti vonatkozásban — etikai, erkölcsi téren is kapcsolódik ezekhez a kérdésekhez. A mai társadalmi fejlődési szakaszunkban a kisebb emberi közösségeink — településeknek — a réginél hangsúlyozottabb lehatárolást, sajátos arculatot kell mutatnia. Az egyes tájhasználati döntések előkészítése során érvényesülni kell egy önszabályzó szerepnek azáltal, hogy az ott élő ember és emberek csoportja kötődik az adott területhez, érdeke fűződik a tájegység állapotának minél hasznosíthatóbb, élvezhetőbb fenntartásához és tartós fennmaradásához.

Ezen emberi érdekek képviselője és érvényesítője az önkormányzatok feladata, melyet a jelenlévők az érintett többi önkormányzatok feladata, melyet a jelenlévők az érintett többi önkor-

mányzatokkal együttműködve kívánják megvalósítani.

A Parlament Környezetvédelmi Bizottsága segítséget és támogatást egy pótolhatatlan természeti értékünk az "élő folyó" megőrzéséhez kérjük, és a problémakörben az országos és helyi érdekek összhangjának biztosításához.

Közös feladatunk és felelősségünk, hogy kellően megalapozott programmal, kifogástalan szakmai munkával a térségben élő emberek széleskörű bevonásával biztosítsuk a nagy jelentőségű természeti értékek képviselői táj tartós fennmaradását, védelmét és hasznosítását.

Petry József

ITT AZ ÖTEZER FORINTOS!

A Magyar Nemzeti Bank 2/1990 (MK.52) MNB hirdetményével megjelent az első ötezer forintos aranypénz, Mátyás

király halálának 500. évfordulója alkalmából.

A MBN évenként többféle emlékpénzt bocsát ki, mint tette

ez évfordulóra is, mivel az 5.000 Ft-os mellett két darab ezüst 500 Ft-ost is megjelentetett.

Az ezüst érmekből 30-30.000 db, az aranyból 10.000 db készíthető, összesen és névértékben. Mindenki köteles elfogadni, mint fizetőeszközt.

Itt most az aranyérmét szeretném ismertetni, mivel ez kuriózum a magyar pénzkibocsátás történetében.

Az érme 986 ezrelékes finomságú (237 karát) kettős dukát, azaz 6.982 gramm súlyú, 20 mm átmérőjű és recés a széle.

A./ Az érme előlapján fent félkörívben "5.000 FORINT" értékelés, alul félkörben "MA-

GYAR KÖZTÁRSASÁG" felirat, közepén háromkaréjú megtört Mátyás király-korabeli dináráról (kis ezüstpénz) átvett keretben három címerpajzs van.

Fent középen a Hunyadi család hollós címere, lent balra az Árpád-sávokat ábrázoló címer felett "TS" (Tóth Sándor) tervező monogram olvasható, ill. alul "1990" verési évszám olvasható.

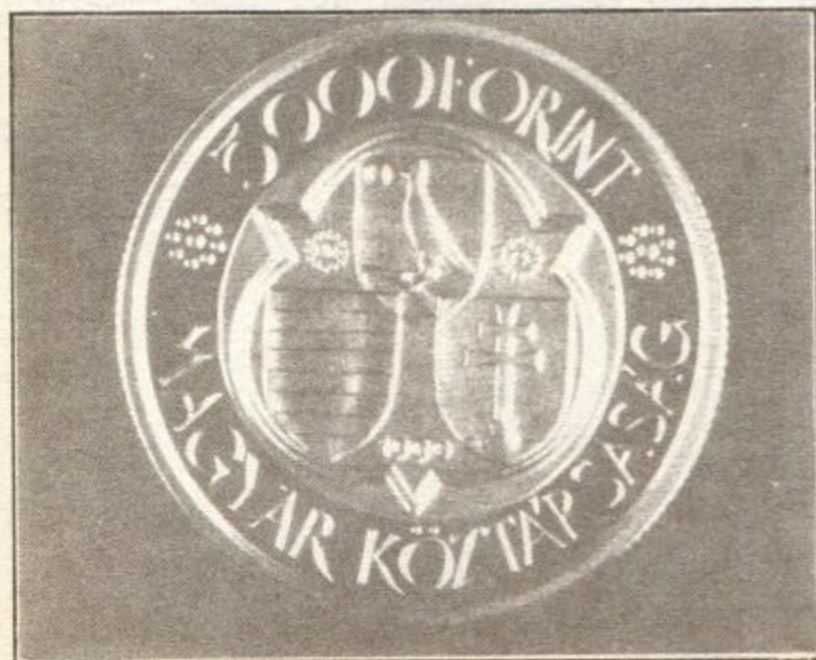
B./ Az érme hátlapján "MATIAS REX HUNGARIAE" ill. "KVTAS" (KUTAS LÁSZLÓ) a tervezőművész vezetékneve olvasható.

Középen Mátyás király trónon ülő alakja, koronázási ékszereivel. A jogartól balra Mátyás összetett négyes osztású címere (kettős kereszt, Árpád sávok, oroszlán, holló) helyezkedik el.

Gratulálunk mindkét éremművésznek, hogy ilyen színvonalas munkával adóztak "igazságos" királyunk emlékének.

Az érme korlátozott példányban talán még hozzáférhető az OTP fióknál csekély 17.000 Ft-os áron.

Harcos István

JGYUNK SOGOR
 MERT BAJÁN
 VAN MÉG
 JÓ BOR!!

Ó-
 SCHILLER

H	
K	
Sz	
Cs	
P	
Sz	
V	
H	
K	
Sz	1
Cs	2
P	3
Sz	4
V	5
SZE	
H	
K	
Sz	
Cs	
P	
Sz	
V	1

1991

ANUÁR	FEBRUÁR	MÁRCIUS	ÁPRILIS
7 14 21 28 8 15 22 29 9 16 23 30 10 17 24 31 11 18 25 12 19 26 13 20 27	4 11 18 25 5 12 19 26 6 13 20 27 7 14 21 28 1 8 15 22 2 9 16 23 3 10 17 24	4 11 18 25 5 12 19 26 6 13 20 27 7 14 21 28 1 8 15 22 29 2 9 16 23 30 3 10 17 24 31	1 8 15 22 29 2 9 16 23 30 3 10 17 24 4 11 18 25 5 12 19 26 6 13 20 27 7 14 21 28
MÁJUS	JÚNIUS	JÚLIUS	AUGUSZTUS
6 13 20 27 7 14 21 28 8 15 22 29 9 16 23 30 10 17 24 31 1 18 25 2 19 26	3 10 17 24 4 11 18 25 5 12 19 26 6 13 20 27 7 14 21 28 1 8 15 22 29 2 9 16 23 30	1 8 15 22 29 2 9 16 23 30 3 10 17 24 31 4 11 18 25 5 12 19 26 6 13 20 27 7 14 21 28	5 12 19 26 6 12 20 27 7 13 21 28 1 8 14 22 29 2 9 15 23 30 3 10 16 24 31 4 11 17 25
SEPTEMBER	OKTÓBER	NOVEMBER	DECEMBER
9 16 23 30 10 17 24 11 18 25 12 19 26 13 20 27 14 21 28 15 22 29	7 14 21 28 1 8 15 22 29 2 9 16 23 30 3 10 17 24 31 4 11 18 25 5 12 19 26 6 13 20 27	4 11 18 25 5 12 19 26 6 13 20 27 7 14 21 28 1 8 15 22 29 2 9 16 23 30 3 10 17 24	2 9 16 23 30 3 10 17 24 31 4 11 18 25 5 12 19 26 6 13 20 27 7 14 21 28 1 8 15 22 29

ÜDVÖZLET BAJÁRÓL

BAJAI HONPOLGÁR

NAPTÁRA

1991

BAJAI ARCKÉPCSARNOK

Ágoston Vencel (1895 — 1946)

A bajai arcképcsarnok elnevezésű sorozat beindítása előtt negírtam, hogy nemcsak olyan személyeket mutatok be, akiknek szülővárosa volt Baja, hanem olyanokat is, akik másutt születtek, de alkotómunkájukkal huzamosabb ideig színtere volt a város. Ilyen ember — Ágoston Vendel 24 éves lábodi, és Zsiga Anna 17 éves bodvicai akosok 1879. május 5-én kötött házasságából származó Ágoston Vencel festőművész, tanár.

Belső-Somogy Nagyatád melletti kicsiny falucskájában, Bodvicán született 1895. május 19-én. Szülőfaluját 1941-ben összevonták Nagyatáddal, annak déli városrésze lett. Apja egy, akkor még működő vízimolnáraként dolgozott, de néhány hold földön is gazdálkodott. Többen voltak testvérek, mert szülei, megannyi parasztcsaláddal hasonlóan, több gyermeket neveltek. Közülük ketten, — valószínűleg szülői egyetértéssel, a testvérek rovására — kitörtek a paraszti sorból. Ferenc testvéröccse hivatásos katonatiszt lett és alezredesként ment nyugdíjba. Vencel helyben járt elemi népiskolába, a polgárit Nagyatádon végezte. Szóbeli információk szerint Csurgón, az akkori tanítóképzőben kapott tanítói oklevelet, majd katonának vonult be, és 1915-ben orosz hadifogságba esett. Hazatérte után, már érett fejjel szerezte meg a rajztanári diplomát a Képzőművészeti Főiskolán.

Tanárkodását a tanítóképzőben Kiskunfélegyházán kezdte. Eleinte sűrűn változtatta helyét. 1923. decemberében áthelyezik Cinkotára a női képzőbe. Innen — özvegyének elmondása sze-

rint — eltanácsolták, mert állítólag a diáklányokat a rajznál jobban érdekelte a jóképű, középmagas, izmos, szőke és kékszemű, mindig elegánsan öltözködő tanár. Egerbe került pedagógusnak, a papi képzőbe, de ebben a környezetben végképp nem érezte jól magát. Idősebb Éber Sándor rajztanár nyugdíjba vonulása után 1925-ben átvette helyét a bajai tanítóképzőben és itt is tanított haláláig. A nemzeti Szállodában lakott és legénykedett házasságkötéséig. 38 évesen, 1931. december 22-én megnősült. Feleségül vette dr. Nyirati Dezső városi főügyész özvegyét, Fülöp Irént, özvegyiségének ötödik évében, akinek már leánykorában is udvarolgatott. A kiscsávolyi templomban titokban tartott esküvőjük után szállodai legénytanyájáról beköltözött járásbíró apósa Erzsébet királyné utca 44. számú szép polgári házba. 1943 őszén, mint megannyi magyart, őt is behívták katonának.

Tartalékos tisztként előbb Erdélybe küldték, majd a hadügyminisztériumba rendelték szolgálattételre. Amikor a háború miatt evakuált a minisztérium, előbb a dunántúli Vépére települtek, majd az ausztriai Frauenbergbe feleségével együtt. 1945. júliusában jöhettek vissza Bajára. Hazatérte után a tanítás mellett belevetette magát az alkotómunkába és a politikába. 1946 januárjában megoperálták és rövidesen meghalt gyomorrákban 1946. szeptember 6-án. Baján a Rókus temetőben nyugszik, a mindössze 51 évet élt művész.

Milyen ember volt? Nehéz erre egyértelmű választ adni, mert különösége miatt eltérő vélemények alakultak ki róla. Jórészt értelmiségi körökből választott barátokat. Keveseket tartott annak. Így pl. dr. Benhardt Sándor tiszti főügyészt, majd polgármestert, Nagy András építész-mérnököt, Somogyi Elemér gyártulajdonost, Szántó Jenő hegedűművészt, vagy dr. Tokay László ideggyógyintézeti főorvost stb., akik kávéházi törzsasztala körül szívesen látott vendégek voltak. Művész és pedagógus társaival nemigen tartott szorosabb kapcsolatot. Nagy István festőművész igazi barátja volt, aki ebédutáni sétáin a lakásán gyakran felkereste, ott kávézott és mindig megnézte min dolgozik, értékelte pikuráját. A városba érkező, vagy itt kiállító művészekkel kereste a kapcsolatot. Amikor Medgyessy itt töltött egy nyarat, sokszor volt vele együtt. Szerette a társaságot, nem lehetett mellette unatkozni. Tudott kedves, élcélődő, mulattató és kibírhatalan is lenni. Beszédtémái főleg a politika és a művészet témaköreiből tevődtek. Szabadgondolkodóként liberális eszméket vallott. Kíméletlenül tudott vitatkozni, bírálni, szókimondó volt. Az éleslátás, az egyenesség, az őszinteség és a bohémság is. Jó hangja volt, cigányzene mellett szívesen mulatozott. Imádta a nőket, sokat járt moziba, színházba. Kevesen tudják, hogy még műkedvelő színészként is debütált Baján, Schubertet alakította a Három a kislány című darabban. Nem dohányzott, nem volt iszákos, egészséges, sportos életet élt és szerette a természetet. A Duna-táj imádója volt, sokat úszott, evezett és vívni is tanult. Megtervezte Nagy Andrással hétvégi házát egy Duna-parti helyre. Ez lett volna az első ilyen jellegű építmény Baján, de a háború megakadályozta megvalósítását.

Paraszti származásáról árul-

kodott keresztnéve. A Vendel névnek nagy kultusza volt szülőhelyén. Amikor tanárrá lett, keresztnéve miatt csodabogárnak számíthatott társasági körökben, ezért azt önkényesen Vencelre módosította. A középosztály, a bajai elit befogadta, de bennmaradásának ára is volt, kényszerűen alkalmazkodnia kellett a társadalmi körülményekhez. Különöségének talán ez is egyik magyarázata. Ezirányú görceit álnéven írt és részben újságokban közzétett cikkírásával oldotta, 1945 után pedig aktívan politizált. A Nemzeti Parasztpárt tagjaként részt vett a politikai küzdelmekben is. Szerette a népi írókat. Veress Pétert személyesen is ismerte. Alkalmam volt a hagyatékában megtalálható politikai témájú írásait elolvasni, amelyekben — ezen irodalmi-politikai csoportusulás által hangoztatott eszmékhez hasonlóan — szinte szociológiai analízissel tárta fel a valóságot, és kelt védelmére a paraszti érdekeknek. Mindez bizonyítja, hogy a paraszti világból — ahonnan jött — nem tudott elszakadni.

Milyen pedagógus volt? Nemigen szeretett tanítani, pedagógiai gyakorlatában a szigorúság, a gorombaság és a jószívűség is keveredett. Úgy tartotta, hogy senkit sem lehet megtanítani rajzolni, az ízlésnevelés ennél fontosabb, és utóbbiért többet is tett. Osztályozásainál kettes értékmérő szempontja volt, a rajz és a személy. Nemcsak a rajzot, de a személyt is alaposan szemügyre vette, aztán beírta az osztályzatot. Sokszor a rajz sem volt számára fontos az osztályozásnál, csak annak készítője. Öt évig tanított, gyakorló iskolás korom óta ismertem, merem azt állítani, hogy nem volt még egy tanára a bajai tanítóképzőnek, akiről annyi sztorit tudnak mesélni, mint "Pamacs tanár úrról", ahogyan őt a prepák elne-

vezték. Tapasztaltam, hogy kevéssé érdekelte a tanítás, ezért is meglepő számomra, hogy a hagyatékában talált kéziratok között milyen színvonalasan foglalkozott a rajztanítással, a tanítóképzés reformjával és az esztétikai neveléssel.

Milyen művész volt? Erre a legnehezebb választ adni, pedig számunkra ez a legfontosabb. Nem tette ezt még írásban eddig igazán senki. Adóssága van vele szemben a művészettörténetnek. Tudom azt, hogy az életrajzírás veszélyes műfaj egy művész bemutatásánál, de segíthet egy kissé művészetének megértésében, amely toronymagasan felülmúlta pedagógiai tevékenységét. Értékes és kiváló művész volt. Arra nem vállalkozom, hogy stílusát megítéljem, de könnyen állíthatom, hogy annak alapja a természet és az azt körülvevő valóság volt. De világnézetét és viszonyát a természethez és a társadalomhoz kifejezte, mert erről árulkodnak művei. Azt is lehet érzékelni, hogy avangard hatások sajátos nyelvezete is kialakulóban volt művészetében.

Elsősorban az akvarell-eljárás műfajában volt kiváló. Ezekkel keltett feltűnést, de portréjaival, aktábrázolásaival is. Az olaj, a pasztell és a rajz műfajok is beletartoztak kifejezési eszköztárába, a rézkarcollással is próbálkozott. Leggyakoribb témái a vizek világa, a népi, paraszti élet, az arckép és a testábrázolás.

Önálló kiállítással először Baján mutatkozott be, majd 1931-ben Kovács Ákos képszalonjában. A legtöbbször bajai festőkkel közösen állított ki helyben és 1935-ben a Nemzeti Szalonban a bajai művészek közös pesti bemutatkozásán. Egyénileg legtöbbször a Nemzeti Szalonban szerepelt. Az akkori művészetpolitikával elégedetlen képzőművészek által alapított KUT tagjaként, (Képzőművészek Új Társasága) és a Magyar Akvarell- és Pasztellfestők Egyesületének tagjaként sikeres pesti szereplései voltak. Ezért 1928-ban a Nemzeti Szalon Mention Honorabl-ját nyerte el a "Gémeskút" című akvarelljével és azt a sok és jó kritikát, amelyet a korabeli újságok írtak róla, minden pesti és bajai szereplése alkalmából.

Halála után Baján 1950 májusában volt emlékkiállítása a múzeumban, ahol 83 összegyűjtött alkotását állították ki. 1971-ben — halálának negyedszázados évfordulóján — egy kisebb kiállítással emlékeztek rá. 1983-ban kamaratárlatokon mutattuk be festményeit a kirakatgalériában és 1990-ben végre a szülőföld is megrendezte emlékkiállítását Nagyatádon.

Nem itt született, de letelepedve, Bajához kötődve érlelte művészetét, ez a város volt műhelye. Hagyatékát részben a Türr István Múzeum őrzi.

Bánáti Tibor

Okulárét a "kereskedőnek"!

A minap a bajai Ofotért üzletben ki akartam váltani az olvasószemüvegem, csak veszemre elvesztettem az ehhez szükséges cédulát. Egy morcos, még az előző éra veretes üzletpolitikája emlíni nevelkedett hölgy kerek perec megtagadta az egyébként kifizetett pápaszem kiadását. Arra hivatkozott, hogy túlterhelt, egyszerűen nincs ideje ilyesmire. Én kétségbeesetten reklamáltam, de ő válasza sem méltatott, elnézett a fejem felett.

Én is érzem a bőrömön, hogy gazdaságunk rohamosan közelíti annak a bizonyos bányász-bé-

kának a hátsó fertályát. Még az is a fülemben jutott, hogy egyik-másik vállalatot csőd fenyegeti. Netán, ha az Ofotért is ebben a cipőben járna, akkor honpolgári kötelességemnek érzem, hogy javukra lemondjak a jogos tulajdonomat képező szemüvegemről. De ha ez még nincs napirenden, és, hogy erre ne is kerüljön sor: felajánlom az okulárét rövidlátó kereskedőknek, hátha ennek segítségével bepilanthatnak az adás-vétel világának a nem is olyan ördögös fortélyaiiba.

Agócs Gy. Imre

Szeretettel köszöntjük új laptársunkat, az

Újvárosi Diákszó

című iskolai újságot. "Még nincs nevünk" című próbaszámuk után megjelentették az első nyomdai előállítású diáklapot. Sok sikert kívánunk az ifjú szerkesztőknek, Az ORTUTAY ÁMK-nak pedig jó híreket.

Tisztelt Könyvbarátok!

A könyvek drágák — érdemes kölcsönözni!

Az Ady E. Városi Könyvtár — az előző évhez hasonlóan — 1991-ben sem kér beiratkozási díjat olvasóitól, ellenben elfogad önként felajánlott összeget. Aki 50,-Ft-ot vagy ennél nagyobb összeget ajánl fel, KÖNYVTÁRPÁRTOLÓ TAGSÁGI JEGY tulajdonosa lesz.

Az adományokkal a könyvbe-

szerezésre rendelkezésünkre álló összeget kívánjuk kiegészíteni, ez talán segít az áremelkedések ellensúlyozásában, és nem kell értékes, az Önök számára fontos könyvek vagy más információhordozók beszerzéséről lemondanunk.

Az újévben is szeretettel várjuk régi és új olvasóinkat!

Szolgáltatásainkról szívesen adunk tájékoztatást.

DTP
Tónus

TELEFON:
(79) 22-974

Horgász hírek

A Bajai Sporthorgász Egyesület 1990. év december hó 17-én tartotta utolsó vezetőségi ülését.

A tisztújító közgyűlés időpontját 1991. év február 23. (szombat) de. 9 órájára tűztük ki. A közgyűlés a Központi mozi helyiségében lesz. Kérjük a horgászokat, hogy minél nagyobb számban jelenjenek meg. Valamennyi horgászt érinti, hogy 1991 évben mennyit kell fizetni a horgászjegyekért.

Kellemetlen hír, hogy az or-

szággyűlés módosította az államigazgatási eljárás illetékét. A korábbi 100 Ft helyett január 1-től 300 Ft ez az illeték, mely az állami jegyben jelentkezik.

Sajnos az állami jegy jövő évtől:

Felnőtt: 550 Ft

Ifjúsági

és kedvezményes: 435 Ft

Gyermek horgászjegy: 530 Ft.

A Bajai Horgászegyesület tagsági díja: 300 Ft

A pártolótagsági díj: 600 Ft

A területjegyek ára január 1-jétől:

Kombinált területi jegy ára (Kék-tó, Sugovica, DVCS): 1.300 Ft

Sugovica, DVCS, stb. Kék-tó nélkül: 400 Ft

Duna-jegy, melyet a Halászati TSz. ad ki: 600 Ft

Az energiaköltségek emelkedése miatt a csónakgarázsokban tárolt csónakok üzemeltetési

költsége 100 Ft lesz, magasabb, mint ez évben. A terület használati díj változatlan marad.

A fentiekből megállapítható, hogy a horgászat is egyre költségesebb lesz.

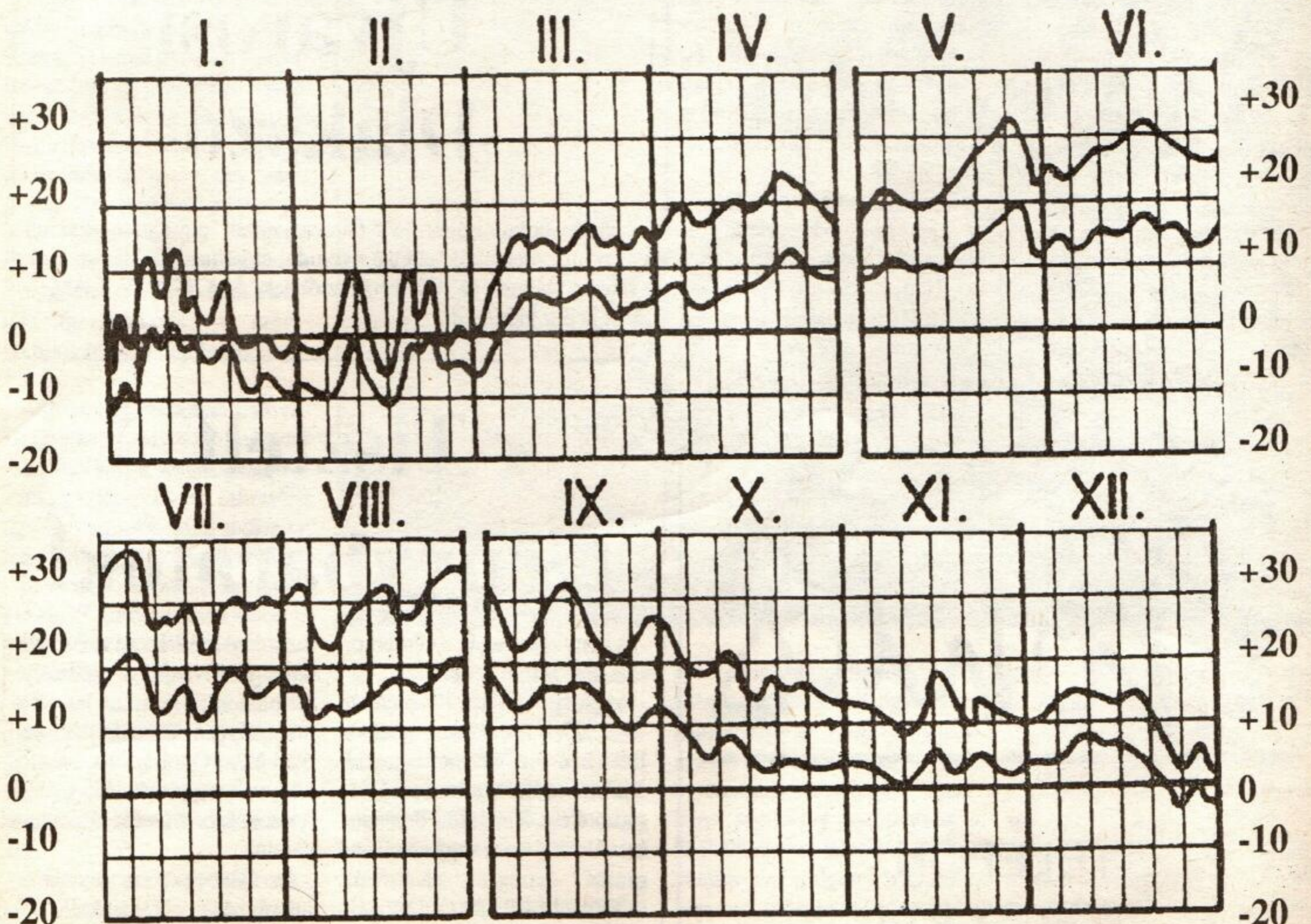
A leköszönő vezetőség valamennyi horgásznak — és nem horgásznak — eredményekben gazdag Boldog Új Évet kíván.

Dr.Sárközi István

Köszöntjük a 92 éves

Miskolcзы Ferenc festőművészt!

JUGOSZLÁV IDŐJÁRÁS ELŐREJELZÉS, 1991

Megjegyzés: I-III. hó előjelzés Kolcsincki szerint

IV-XII. hó 40 éves átlaghőmérséklet

Cigány eredetkutatás

(Bajai nemes a cigányságról)

A Markovics család a nagy szerb bevándorlással került Ma-

Péter Ászi-Markovics, eddig az irodalomban nem találtam rá

Szép és értékes ásványgyűjteményét a Magyar Nemzeti Múzeumnak adományozta.

Ászi Markovics Péter önálló irodalmi munkái: 1. (Stemmatografija.) Utána hosszú szerb cím, melynek magyar fordítása: A magyarországi cigányok eredetének elbeszélése, némely anekdótával. Kiadva: Buda, 1803. (2.) Pripovedke o ciganu. (Anekdoták a cigányokról. Kiadva Budán, talán 1815-ben.) Ezenkívül van egy fordítása is: Neblagodarnostij. (A hálátlan-ság honnan ered és milyen eredményeket hoz. Buda, 1832.) Ez utóbbi ma már szinte hozzáférhetetlen, még a Széchényi Könyvtárban sincs belőle példány).

E sorok írójának elgondolása szerint Ászi Markovics Péter figyelme a cigányság problémája

iránt összefüggött megyei hivatalnoki szerepével.

Ugyanis Mária Terézia 1771 (júl. 20-án)-ben bocsátotta ki a cigány ügy rendezéséről szóló rendeletét, melyben előírta, hogy a megyék készítsék letelepedésre és kényszerítsék munkáballásra a vándorló-kóborló nomád életmódot folytató cigányságot. Ez hosszú ideig problémája volt a megyei közigazgatásnak, a királyi rendelet végrehajtása során. Ászi Markovics Péter bajai (nemes) földink "irodalmi szinten" is foglalkozott e témával, s jószerével az első ciganologusnak (cigányeredet-kutatónak) is tekinthető hazánkban. Sajnos, munkái ezideig magyar nyelvre nincsenek lefordítva és közkinccsé (forrásmunkává) téve a kutatók számára.

Dr. Lovass György

gyarországra. A család letelepült őse Karlovácon 1702-ben az uralkodótól kapott magyar nemességet. Leszármazottai elkerültek és megtelepedtek Baján is. Itt a "hadzsi" melléknév került a családi nevük elé. Ászi Markovics Péter (Petar Asi-Markovity) 1770. III. 23-án született Baján. Atyja Hadzsi Markovics Lázár. Testvérbátyja résztvett a temesvári szerb nemzeti kongresszuson (1790), mint bácskai nemesi küldött. (Demeternek hívták). II. József halála után a magyar szent korona visszakerült Bécsből Pozsonyba, s havonta váltotta egymást egy-egy megye őrtálló nemesi csapata. A bácskai megyei őrtállóak között említve van Hadzsi Markovics Sebestyén hadnagy, 1790-ben. Korabeli helyesírás szerint: Hatsimarkovits Sebestyén. (Szép emléket állít a Markovics családnak Pestality Gergely atya, bajai ferencrendi szerzetes, író neves — sajnos eddig magyarra le nem fordított — munkájában: Grgur Pestality: Dostojna plemenita Bacske starih uspomena itd., azaz magyarul: Bácskai megye nemes családjainak érdemes emlékezete. Kalocsa, 1790. Hogy miért lett

adatot és okot. A szerb templomunkat látogató egyik irodalmár szerint az Ászi a szerb Arsenije-nek torz, becenevű alakja. Az Ászi Markovics család családi kriptája — a márványlapon a család nemesi címerének reliefje — a bajai görögkeleti nagytemplom keleti ajtaja mellett található.

Ászi Markovics Péter jogi pályára lépett. Előbb Bihar megye assessora, majd Csanád megye tábla-ülnöke lett. Csakhamar Budára költözött, és az irodalomnak szentelte életét. Így megbízottja lett Davidovics Demeter ujságjának, a "Novina Srbska"-nak. Támogatta anyagilag Lazerevics Miklóst a Defoe által írt Robinson könyv szerb nyelvű fordításában és magyarországi kiadásában. Bajai földije — Vujity Joakim — is gyakran fordult hozzá Triesztből különböző (irodalmi anyagának kiadására vonatkozó) kérelmekkel. 1818-ban könyvkereskedés (Narodna knjizsara) nyitására kért engedélyt Pesten. Amot Antonije Budán megjelent — első szerb nyelvű irodalmi-, művészeti- és divatlapnak, a "Magazin"-nak a munkatársa. Budán, 1844-ben halt meg.

Gratulálunk!

A Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Bizottsága által meghirdetett környezettudományi és területfejlesztési középiskolai pályázaton a III. Béla Gimnázium tanulói kimagasló eredménnyel végeztek.

Álljon itt nevük és az elért eredmény.

A pályázat készítőjének

neve:	helyezése:	
Vass Balázs	Kiemelt	I. díj, 3500,- Ft-os pénzjutalommal
Dulics Ivett		I. díj, 1000,- Ft-os pénzjutalommal
Koch Krisztina		I. díj, 1000,- Ft-os pénzjutalommal
Matheisz Éva		I. díj, 1000,- Ft-os pénzjutalommal
Schmidt Helga		II. díj, 800,- Ft-os pénzjutalommal
Éber Ágnes		II. díj, 800,- Ft-os pénzjutalommal
Pleszkán Krisztin		II. díj, 800,- Ft-os pénzjutalommal
Szalay Ildikó		II. díj, 800,- Ft-os pénzjutalommal
Erődi Klára		III. díj, 800,- Ft-os pénzjutalommal
Kövecz Zsuzsanna		III. díj, 600,- Ft-os pénzjutalommal
Várnagy Dávid		III. díj, 600,- Ft-os pénzjutalommal
Sztana Beatrix		III. díj, 600,- Ft-os pénzjutalommal
Major Roberta		akadémiai dícséret
Bognár Mónika		akadémiai dícséret
Makai Attila		akadémiai dícséret
Német János		akadémiai dícséret
Mezős Noémi		akadémiai dícséret
Petuska Szilvia		akadémiai dícséret
Cász Richárd		akadémiai dícséret
Sánta Sándor		akadémiai dícséret

Egerészölyv

(*Buteo buteo*)

Akik csak felületesen ismerik a madarakat, erre szokták mondani azt, hogy "sas". Ez üdögél az esetek 99 százalékában az úmenti villanyoszlopokon, ez kering legtöbbször a szántóföldek fölött. Ez a leggyakoribb ragadozó madár könyékünkön és talán egész Európában is. Fészke minden kis erdőfoltban előfordulhat, ami háborítatlan, de találtunk már egészen forgalmas út mellett is. Zárt erdőkben szintén az egerészölyv vékony rőzskéből rakott fészke a leggyakoribb nagyméretű fészkek. Évente egyszer költ és kettő-négy fiókat repít egy-egy pár. Néha harcba keveredik hasonló méretű madarakkal a fészkekért. Olyan esetet ismerek, hogy győzött a barnakánya ellen, de a héjával szemben biztosan mindig veszít, és az meg is öli néha, esetleg meg is eszi. A kerecsen sólyom pedig annyira harcias, hogy ha kinéz magának egy fészket, még a rétisast is elkergeti. Tehát az egerészölyv a ragadozó madarak között erőügyesség tekintetében valahol a sor végén kullog, így már őseink is selymászatra alkalmatlannak tartották.

Neve utal kedvenc táplálékára. De ha pontosabbak akarunk lenni, ez a táplálékállatok méretét jelenti inkább. Elfogja az egerészölyv a pockot, egeret, hörcsögöt és természetesen a néhány napos fácáncsibét, pelyhes kacsát is. Amikor már fiókáit eteti, fészkeben gyakran található vakondok, és néha rovarokat is zsákmányol. Tavasszal táplálkozóhelyein többször találtam nagyra nőtt barna varangy maradványait. Ha abból az aktualitását veszített nézőpontból vizsgáljuk, hogy közvetlen hasznót hajt az embernek vagy sem, akkor is azt kell kijelenteni, hogy igen. Mégpedig nagyon nagyot. Sokszor hallot-

tam ősszel és télen, hogy valahol rengeteg van belőle. A helyszínen általában kiderült, hogy ezek több éve felszántatlan területek, ahol annyi volt a mezei pocok, hogy a sok járat miatt a talpunk alatt szinte minden lé-

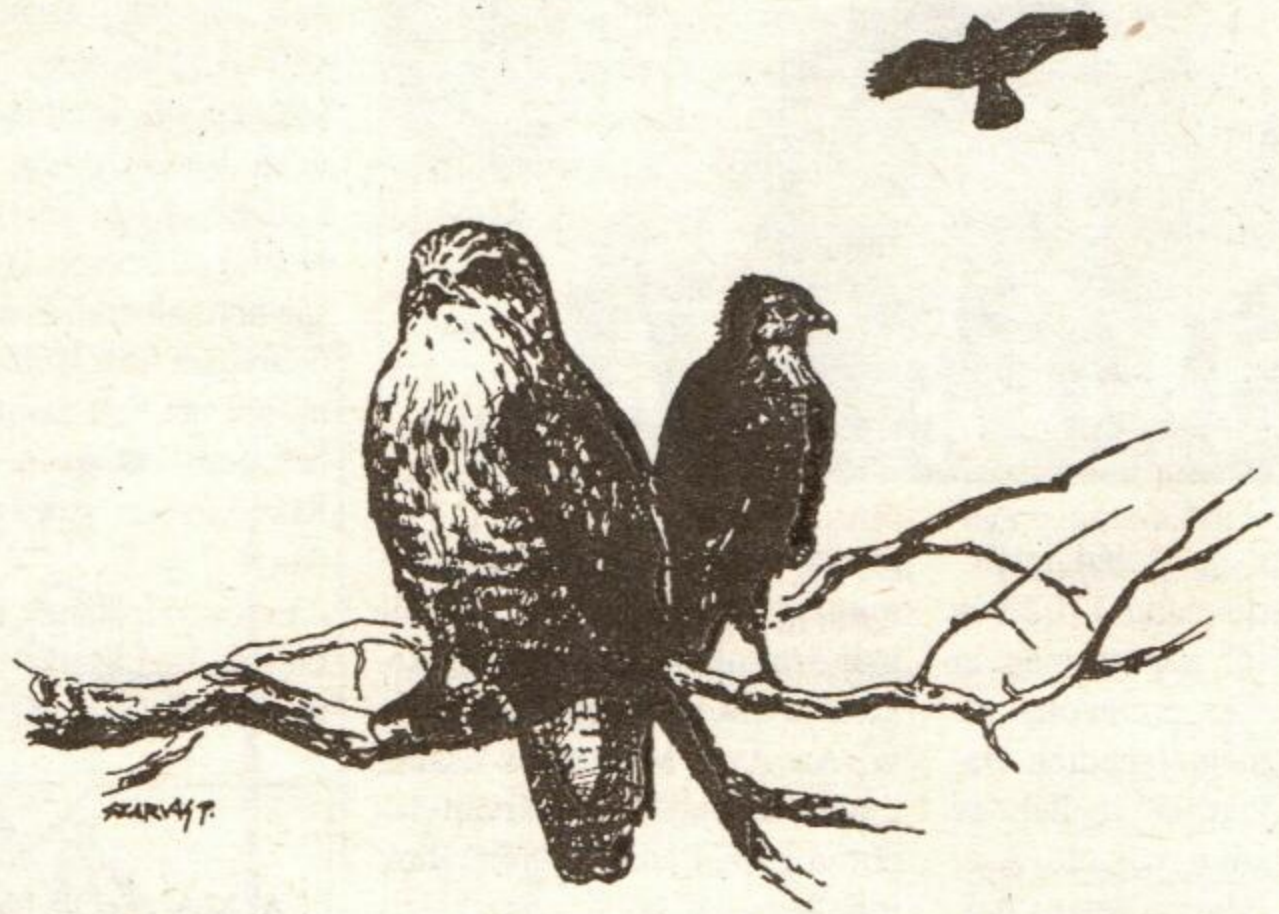
pésnél beszakadt a föld. Nyilvánvaló, hogy a rengeteg pocok koncentrálna az ölyveket ezekre a helyekre.

Határozottan kijelentem, hogy nem vagyok vadászellenes, és nem nevezem vadásznak azt az embert — talán embernek sem — aki ezeken a helyeken hozzálát az egerészölyv irtásához, hivatkozva nagy létszámukra és a környék apróvadjainak veszélyeztetésére. Különösen indokolatlan ez az irtás akkor, ha figyelembe vesszük azt, hogy az ősszel-télen környékünkön tartózkodó egerészölyvek nagyon nagy része messzi északról, Svédországból, Norvégiából, Szovjetunióból érkezett ide telelni, és mire a fácánok és récék fiókákat vezetik, ezek az ölyvek visszatérnek hazájukba és az ittmaradók vagy ide visszatérők létszáma a téli mennyiség töredéke lesz.

Azt hiszem, nincs a köztudatban az, hogy az egerészölyv vonuló madár. Az ölyvek őszi-tavaszi vonulása nyilvánvaló annak ellenére, hogy az év bármely napján láthatunk Baja környékén ehhez a fajhoz tartozó madarakat. Egyes, itt, Magyarországon kikelt és felcseperedett példányai valószínűleg állandóak, mások útrakelnek ősszel és nagyon sok érkezik helyükbe északról. Dél-Svédországban több száz, esetleg több ezer figyelhető meg, mielőtt át-

Boszporusz híd között a TV-torony melletti hegyen — ez a Csamlicsa — szépszámu nemzetközi madárfigyelő társaság szokott ősszel összeverődni. Tudom, hogy mi, magyarok, inkább a bazár miatt látogatunk Törökországba, a bazár fáradalmi is kellemesen kipihenhetők a hegyoldalon, csak egy távcsövet kell magunkkal vinni ehhez.)

Az egerészölyvek vonulási útvonala tisztázatlan. A Boszporusztól valószínűleg követik a gólyák már ismert — Anatólia-

repülnek a Trelleborg és Rügen-sziget közötti tengerszorost. Hasonlóan nagy tömegeit láttam szeptember-október hónapokban Burgasz környékén Bulgáriában. De leglátványosabb a vonulásuk Isztambulban vagy a szoros ázsiai oldalán, Üsküdarban a Csamlicsa hegyről megfigyelve. Itt a tipikusan őszi-tavaszi vonulónak ismert fajokkal — például fehér, fekete gólyákkal — együtt figyelhetők meg kisebb, tizenöt-húsz példányos csoportjai, amint átsiklanak a tenger-szoros fölött. Ha valaki veszi a fáradságot és számolja a látott példányokat, például délelőtt tíztől délután négyig, igazolhatja, hogy szeptember eleje és október vége között naponta ezernél több egerészölyv is átvonul itt. (A "madárleső" programot minden természetcsodáló, kíváncsi embernek ajánlhatom. Nagyon látványos. Isztambullal szemben a két

Izrael-Egyiptom — útvonalát egy darabig, de sokkal északabbra állnak meg telelni, és soha nem jutnak el Dél-Afrikába.

Vonulásuk megismeréséhez gyűjtünk morzsányi adatokat itt, Baja környékén, amikor nyár elején néhány fészkekben gyűrűvel jelöljük a fiókákat, vagy télen, amikor a felszántatlan területeken sikerül kifejlett példányokat befogni és meggyűrűzni.

Ez a faj nem tartozik a veszélyeztetettek közé annak ellenére, hogy néhány éve madárvédő-vita volt, és a fácános helyek környékén alaposan irtották. Nagyon sok pusztult el közülük a rosszul szigetelt elektromos vezetékoszlopokon is. Hosszú távon biztosan az ész fog győzni a butaság fölött, ennek jele talán, hogy az egerészölyvek által sűrűn látogatott lucernatarlókra józanul gondolkodó emberek "T" alakú ülfákat tesznek.

Kalocsa Béla

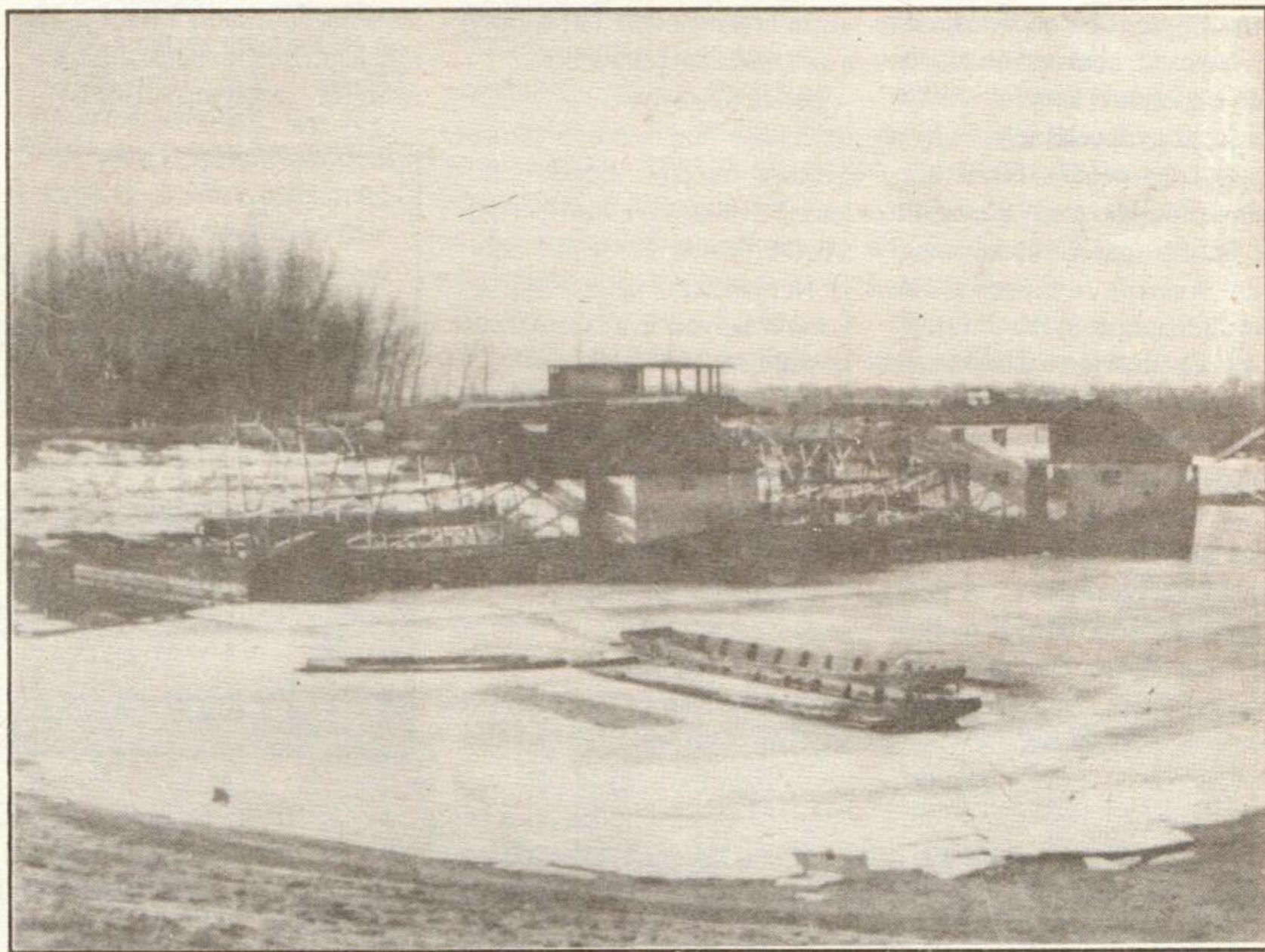
A jég hátán is megéltünk

A mai ember számára a jég leginkább a közlekedést nehezítő jelenség, vagy egy szép sportnak, a korcsolyázásnak kelléke. Pedig nem is olyan régen a vizek mentén élőknek a téli életmód egyik meghatározója volt. A gyerekek számára a jó játszási lehetőséget biztosította, lehetett csúszkálni, a csizma patkójának élén kanyarogni, a parasztyerekek csont- vagy fakorcsolyákat is használtak. A fémkorcsolya inkább a városi polgárság körében divat. Baján már 100 évvel ezelőtt volt korcsolyázó egyesület. Még a két háború között is volt a Sugovicán korcsolyapálya, rendben tartott jéggel, melegedővel, korcsolyafelkötő emberrel, zenével, esti kivilágítással. Persze, akkor télre lehetett számítani. Mikulásra leesett a hó, befagytak a vizek, s Pál fordultáig vagy Mátyásig ki is tartott. A fiúk a Kis-Pandúrt vagy akár a Nagy-Pandúrt is körbekorcsolyázták.

Az idősebb generáció már kevésbé örült a csúszós utaknak. Az asszonyok szakajtóból hamut szórtak a lábuk elé, mikor a hajnali misére mentek. A jégen dolgozó halászok pedig jégpatkót kötöttek csizmájuk sarka elé.

Ha beszakadás veszélye fenyegetett, hónuk alatt két — több méter hosszú — rudat tartva gyalogoltak a jégen, zsebükben forró krumplit szorongattak. Ha még vékony volt a jég, erős ladikba szálltak, s azt himbálva törték maguk előtt. Ha így már nem sikerült utat törni, de

az embert még nem bírta el, csatornát fűrészeltek a ladik számára. Elképzeltük, mit jelentett keresztülfűrészelni a Dunát.

Csak rendkívüli esetekben került rá sor, mint ahogy 1954 januárjában a Béke és Szabadság képes riportjából is megismerhetjük. Ekkor Veránkáról kellett egy szülő nőt áthozni a bal partra.

Ha tartós hideg ígérkezett, hízlalták a jeget. A kívánt útvonalat szalmával hintették be, és locsolták. Néhány nap alatt már rakott szekerekkel kelhettek át a Dunán vagy akár a Balatonon.

Télen van a nádaratás ideje is.

A jégen tolókaszával — ma már gépekkel — sokkal gyorsabban megy a munka, mint vízen, ladikról.

A halászatnak különböző, változatos módozatai alakultak ki. Ilyenkor léket kell vágni, aminek eszköze a hosszú nyakú jégvágó fejsze, vagy a jegelő vas. Ezeket, no meg a jégvágó fűrészpartot használták a bárkák, hajók körbejegelésénél, nehogy a jég összeroppantsa őket. A kiszedett jégdarabokat a lék szélén helyezik el, hogy a veszélyes helyekre figyelmeztesse az arra járókat. Bellosics Bálint még 1910-ben jegyezte fel, hogy a bajai bunyevácok, mikor a decsi révben nádat vágtak, léket nyitottak, és a szákkal kimert hala-

dók is, sokszor a jég közé öntötték rétegesen az éppen eladhatatlan halat, de jeget használtak a gyékényre, kocsira öntött, vagy kosárba csomagolt és vasúton szállított halhoz is.

A vízjogi törvény értelmében — a hatóság által kijelölt helyeken — házi szükségletre mindenki szabadon szedhetett jeget. Akik kereskedtek vele, azoktól jégdíjat szedhetett a víztulajdonos. 1906-ban a bajai halászok az ellen tiltakoztak, hogy a Ferenc Csatorna Rt tőlük is jégdíjat követel, noha ők a jéggel nem kereskednek, hanem közegészségügyi célból, a hal tartósítására használják.

A jéggel való kereskedés sem lehetett rossz üzlet, hisz az

kat zsákba téve szánkón húzták haza a városba. — Ha a jégen át halat pillantottak meg, a fejszével odacsaptak, mitől az elkábult, s gyorsan léket vágva kiemelhették. Persze, nem a kezegeket fogták így.

Téli munka volt a jégfordás is. Ilyenkor töltötték meg a földbeásott, vastag nádtetős jégvermeket. Elsősorban a kocsmárosok és a hentesek biztosították így egész évi jégszükségletüket. De használták a jeget a halkereske-

1910-es adóösszeírásban három jómódú és közismert személy szerepel, mint "jégverem bérelő". A Sugovica partján, a Parti utcában több, hatalmas jégverem állt, amelyekből ellátták a város lakosságát.

A jéggyár, majd évtizedekkel később az elektromos hűtőszekrények feleslegessé tették a jégtárolást, s ezzel egy régi, hagyományos munkamódszer is feleslegesbe vész.

Solymos Ede

A BÉCSI BURGTÓL A BAJAI KIRÁLY- LÉPCSŐIG

Az egyszemélyes puccskísérlet

1918 őszén Károly kiadja az úgynevezett eckersaui kiáltványt, melyben lemond uralkodói jogai gyakorlásáról, és Magyarország népére bízta kormányformája megválasztását. (Ugyanezt már korábban megtette Ausztria esetében.) Néhány hónapig még Bécs környéki kastélyában tartózkodik; a viszony azonban mindjobban elmérgesedik a köztársaság és a volt császár között. Svájcba költözik, ahol az államszövetség a magasrangú vendégnek a pranginsi kastélyt utalja ki. A genfi tóban tükröződő bástyák nyújtottak menedéket egykor Joseph Bonaparténak, Napóleon bátyjának is. Károly azonban nem élvezte olyan békés beletörődéssel a csodás panorámát, mint a hajdani spanyol ex- király. A kastély a Habsburg-emigráció középpontja lesz, ahol a hatalom visszaszerzésére sóvárgó nagynevű arisztokraták és alkalmi szerencselovagok egyaránt összesereglenek.

A restaurációs szándéknak van némi államjogi alapja. Horthy hatalomátvételét követően ugyanis Magyarország köztársaságból királysággá alakul. Károly viszont — lévén az utolsó felkent magyar király — kísértést érzett elhagyott trónja visszafoglalására. Ha azt vizsgáljuk meg, érzett-e hajlamot az ország egy Habsburg király el-

fogadására, elég vegyes képet kapunk.

A legitimisták IV. Károlyt ismerték el az ország törvényes urának. Politikai súlyukat növelte, hogy számos nagybirtokú arisztokrata tartozott köreikbe, de rajtuk kívül a magyar szellemi élet olyan kiválóságai is, mint Teleki Pál, vagy a kitűnő történetíró, Szegfű Gyula. A megszilárduló Horthy-rendszer hívei már korántsem osztoztak a királyváró adventhangulatban. Kimondottan ellenségesnek bizonyult Gömbös politikai csoportja, továbbá az "Ébredő magyarok" szervezete. A kisgazdapárt viszont Kossuth szellemi örökösésként ellenezte a trónfoglalást.

Hozzá kell még tennünk, hogy józan hívei is óvták IV. Károlyt a visszatéréstől; ám hiába.

Első alkalommal 1921. március 25-én, rangrejtve, a párizsi gyorssal érkezik Bécsbe. Jellegző óvatlansága kishíján már a taxi kifizetésekor bajba sodorja. Nem ismeri a pénz értékét, és korona helyett svájci százfrankossal fizet. A viteldíjat sokszorosan meghaladó borralaló olyan ámulatot kelt a sofőrben, melynek nyilván híre megy a taxisok standján. Ettől tart Erdődy is, a gyermekkori barát, akit éjszakai álmából ver fel a szállást kérő király. A hajdani csendőrtiszt jól tudja, hogy lakásán IV. Károly nincs biztonságban. A taxisok beszélgetésére felfigyelhet egy detektív, a nyomok egyértelműek, és a bécsi rendőrségnek elég pontos címjegyzéke van arról, hol keresheti a Bécsben rejtőző császárt. A rögtönzött kis koronatanács dönt: Károly már reggel továbbindul Erdődyvel. A válalkozás előkészítettségére jellemző, hogy a határon derül ki: még a gépkocsi kiléptetéséhez szükséges triptikről sem gondoskodtak. A magyar csendőrrőrmester a grófban felismeri volt parancsnokát, így megmenekülnek a repatriálástól. Simgató tavaszi napsütésben utaznak tovább, a falvak mind ünnepelnek: nagyszombat napja van. Késő éjszaka kopogtat be a

szombathelyi püspökvár kapuján a két poros vándor. Mikes püspök egyházmegyéje plébánosai körében vacsorázik, mikor kihívhatja Erdődy. Csak szokatlan időben érkező barát látogatásának véli a késői háborgatást, ám az első tréfás mondatok után hátratántorodik a meglepetéstől: a gróf autóköpenyes kíséretében felismeri a királyt.

Azonnal riasztják Lehár ezredest, Szombathely katonai parancsnokát, és Teleki miniszterelnököt, aki a közeli Ivánra jött vadászni. A néhány arisztokrata társaságában érkező miniszterelnök nincs elragadtatva Károly idejekorán történt hazatérésétől. Elég jól ismeri a politikai sakk-tábla állását ahhoz, hogy ne javasoljon egyebet a feltűnésmentes visszatérésnél. Mivel a király hajthatatlan, tanácsolja, keresse fel személyesen Horthyt.

Lehár ezredes (az operettszerző öccse) fenntartás nélküli híve Károlynak. Az aulikus főurak kis köre és ezeröttszáz katona kellő kiindulási alap a hatalomátvételhez: ám azon múlik minden: mit szól a király visszatéréséhez Budapest. Teleki tanácsa egybeesik Károly elgondolásával, ezért a következőkben állapodnak meg: Teleki a kultuszminiszterrel kora reggel a fővárosba indul, és előkészíti Horthyt a tárgyalásra. Két óra múlva követi — szintén gépkocsin — IV. Károly. A miniszterelnök álmos sofőrje azonban eltéved, a királyi autót viszont a versenyzői ügyességű Almássy

főhadnagy vezeti. A második kocsni elébe vág Telekiének, és az uralkodó úgy érkezik meg Sigray gróf és Jármay ezredes társaságában a királyi várba, hogy jöveteléről senki sem tud. A kormányzót húsvétvasárnapi ebédje elköltésében zavarja meg a feldúlt Magasházy százados. A szárnysegéd először hibbantnak vélte a király érkezését jelentő Jármayt, és csak az energikusan fellépő Sigray döbbsenti rá arra, hogy ezúttal a főméltóságú úrnak valóban félbe kell szakítania ünnepi étkezését.

A kétórás tárgyalás négy-szemközt zajlott le a kormányzó dolgozószobájában, és minden bizonnyal Horthy életének egyik legnehezebb szakasza lehetett. A kenderesi kisnemes fia fényes karriert futott be a Habsburg-ház jóvoltából. Ferenc József szárnysegédéül választja,

IV. Károly pedig tizennyolc, öt rangban megelőző tengernagyot mellőzve nevezi ki a flotta főparancsnokává. Lekötelezettje az uralkodóháznak, és erkölcsi kintartással bíró személyiség, nem csupán egy a hajdani császár szelektív emlékezetű udvaroncái közül. És most megjelent előtte királyja, hogy kezéből az országot visszakérje.

A beszélgetésnek nem volt tanúja, csak a két, ellentétes érdekű fél verziója ismeretes. A következmények, és a sok részletben egybehangzó két változat alapján azonban rekonstruálhatjuk a történelmi órákat.

folytatása a 19. oldalon

folytatás a 18. oldalról

A kormányzót megdöbbeneti, hogy a dinasztikus hagyományokon nevelkedett király képtelen megérteni a népek gondolkodásmódjában bekövetkezett változást. államfői megbízását — érvel Horthy — a magyar országgyűlés többségének határozata alapján kapta. A kormányzás személyére ruházott hatalom, és nincs joga arra, hogy úgy ajándékozza el, mint a saját cigarettatárcáját.

Károly — a hajdani délceg huszártiszt — ezekben az években már elveszti fiatalos tartását, és tekintetében mind gyakrabban jelenik meg tétova bizonytalanság. Valószínűleg így hallgatja Horthyt is, bezárulva a számára idegen eszmék előtt, makacsul visszatérve saját gondolatai zárt körébe.

A kormányzó azonban kényszerpályán van. Akkor sem engedhetne a királynak, ha ehhez a politikai hatalmat birtoklók többsége hozzájárulna. A Pranginsban szőtt tervek nem maradtak titokban, és a budapesti antant főmegbízottak előre figyelmeztették: a nagyhatalmak nem tűnének el a Habsburg-ház

restaurációját. Még véstjós-lóbb a szomszéd államok reagálása. Benes cseh miniszterelnök a kisantant nevében jelenti ki: Károly trónfoglalását háborúsnak tekinti. Hogy ez nem hetvenkedő kardcsörtetés, arról Horthynak közvetlen tapasztalatai lehetnek, hiszen másfél éve a főmegbízottak erélyes fellépése parancsolta csak ki Budapestről a fejlett történelmi szimatú románokat, akik már Aquincumig követték nyomon a dákó-román jogfolytonosságot.

Miután Károly rábeszélési kísérletei sorra hajótörést szenvednek Horthy eltökéltségén, a kormányzó ráveszi a visszatérésre az elcsüggedt királyt. Szombathelyre autózik kísérelével, ám a Svájcba való elutazást késlelteti egy hirtelen fellobbanó láz. Különös módon a történetírók szinte mind megfelelkeznek egy lényeges körülményről: ekkor már az utolsó császár súlyos beteg. Az elhatalmasodó tuberkulózis euforiás fellángolásai és a közeledő vég előérzete egyaránt hozzájárulhatnak azokhoz a vakmerő kalandokhoz, melyekbe beleveti magát ez az alapjában véve békés természetű ember.

A némileg felgyógyult király különvontan utazik Selby, Hinaux és Franchini ezredes is. A katonai tiszteletadás rejtett indítéka, hogy elejét vegyék a kiszámíthatatlan Károly valami újabb meggondolatlan cselekedetének. Rövidesen kiderül azonban, hogy a magasrangú kíséret más ok miatt is kívánatos, és csak dicsérhetjük Selby ezredes előrelátását, aki az egyik pullmankocsiban elszállásolt tizenkét angol gyalogost. Az államhatár átlépése után ugyanis a néphangulat érthetetlen fordulata következik be. Míg a rebellióra mindig hajlamos magyarok néma döbbenettel figyelik a koronás fő megaláztatását, az örökös tartományok népe, mely 645 éven át hajolt engedelmesen a Habsburg jogar alá, fellázad. Egyre nagyobb és fenyegetőbb magatartású tömeg szállja meg azokat az állomásokat, melyeken áthalad a királyi vonat. Bruck am Mur-nál végképp elakad a szerelvény, mert a pályaudvart és a síneket több ezer munkás özönli el. A háború szenvedéseitől és a vereség nyomorától elkínzott emberek az utolsó császárra zúdítják haragjukat. A fenyegető öklök erdejét

a laza fegyelmű osztrák milícia gyűrűje választja csak el IV. Károly kocsijától. A mozdonyvezető nem indíthat, mert a munkások — nem túl logikus módon — éppen a továbbhaladást kívánják megakadályozni. A huzavona már két órája tart, mikor Selbyt elfutja a pulykaméreg. Vezényszó csattan, a tizenkét tommy felsorakozik a szalonkocsi mentén, egykedvűen feltűzi szuronyát, és csöretölti karabélyát. A peron gyors kiürülése jelzi, hogy a brucki forradalmárok eltökéltsége azért elmarad némileg a Bastille megostromlóié mögött. A vonat kigördül az elnéptelenedő vasútállomásról, és további útját már nem zavarja inzultus. Elérik a svájci határt, azonban útjukat nem vehetik Pranginsnak. Vaud kanton megtagadja a tartózkodási engedélyt; és a királyi családnak a hertensteini kastélyba kell költöznie. A megghiúsult kísérlet elegendő tanulsággal szolgálhatna, ám sem Károly, sem felelőtlen tanácsadói nem olvasnak az intő jelekből.

(folytatjuk)

dr. Dániel József

Kérdőív a "KGST" piacról

A Vízügyi Főiskolán néhány órában szociológiát is tanítanak. Néhány diák lehetőségként fogta fel munkáját arra, hogy a mindannyiunkat érintő KGST-piacról kérdőíves felmérést készítsen.

Az eredményt ismertetjük.

Városunkban 1989 tavaszán keletkezett "KGST" piac megszüntetése különösen aktuálisá tette szociológiai vizsgálódásukat.

Baja a történelem folyamán mindig kereskedőváros volt, ez tette gazdaggá is.

Napjainkban a kereskedelem hagyományai ismét felerősödtek, ami a város számára előnyös lehet. Több ember fordul meg, és ha már itt van nemcsak árul, hanem vásárol is. Piac eddig is volt magyar árusokkal, — akiknek a kérdőívben egyértelműen kitűnik — semmi kifogásuk külföldi kollégáik ellen, habár megjegyzik, jó lenne, ha ellenőrzött áruval érkeznének.

A szociológiai mintavétel kiértékelésekor kitűnik, hogy az emberek 65%-a szükségesnek tartja és csak 22% ellenzi a piac létét. Egyébként a megkérdezettek 95%-a már járt is a piacon, s nagy többségük 80% vásárolna, vagy már vásárolt is ott.

A külföldi árusokat egyszerű kereskedőknek tartják bár akad köztük "szélhámos szerencselovag", csaló és szerencsétlen, segítségére szoruló ember egyaránt.

Az árak rendkívül olcsóak, vagy elfogadhatóak 92,5% számára, hiszen jóval a bolti árak alatt lehet megkapni szinte mindent. Igaz az is, hogy az itt vásárolt áruk minősége változó.

Az árusok tisztálkodási lehetőségei botrányosan rosszak, ezt 94,9% állítása bizonyítja.

Azt hisszük, ezen kéne egy kicsit javítani, nyilvános WC-t, több szemétkuka, stb. Ha a pia-

cot felügyelet mellett tisztán és rendben lehetne tartani, a piacot támogatók tábora igen jelentősen bővülne.

Ejtsünk néhány szót a legszívesebben vásárolt árukról is. Ez természetesen igen széles skálán mozog: szükséges és olcsó dolgokat 37,2%, szerszámokat, műszaki árukat 28%, ruhaneműt 14%, játékot, italt, élelmiszert, csak jelentéktelen mennyiségben vásárolnak. A megkérdezettek életkora:

20 — 29 45%,
30 — 39 17,5%

neme: 60% férfi 40% nő

Az előzőekből, azt hisszük, egyértelműen kitűnik: erre a piacra igény van, természetesen megfelelő körülmények között. Ha a város egy kicsit áldozna erre, olyan közhasznú cselekedet végezne, ami mindnyájunknak csak a javát szolgálná.

Köszönet egy olvasói levélért

Tisztelt dr. Bálint Gábor úr!

Örömmel olvastam gondolatait a Duna-parti strand kialakításával kapcsolatosan. Ismételten megerősödött bennem az az érzés, hogy bennünket bajai honpolgárokat a víz, a vízpart és a természet szeretete tesz hasonlóan gondolkodó és érző emberekké.

Alapvetően egyetértünk abban, hogy a bajai ember számára az igazi strandolási lehetőség a Duna-parti szabad strand természetes vagy a természeteshez közelálló természeti környezetben. Hogy ennek kialakítási lehetőségét másképpen képzeljük el és ennek a véleményünknek

őszintén hangot adunk, ezt én nagyszerű dolognak tartom.

Minden őszinte, jószándékú vélemény alapvetően fontos a jó végeredményhez. Teljes mértékben egyetérték Önnel, hogy minden véleményt egy véleménynek szabad tekinteni, nincs fontos és fontosabb vélemény. Számunkra, bajai honpolgárok számára csak az a döntés lehet jó, mely a különböző vélemények ütköztetésével, valós érvek toleráns megvilágításával születik mindannyiunk javára. Én nem remélem, hanem hiszem, hogy önkormányzatunk lehetőséget ad közös dolgaink intézésében való részvételre. Ezért nekünk bajai polgároknak élni kell ezzel a lehetőséggel. Minden fórumon, a helyi és országos sajtóban, szakmai és társadalmi rendezvényeken ki kell fejteni véleményünket szűkebb hazánk és valamennyiünk érdekében.

Petrity József

Olvasóink írják

Több veszélyes közlekedési csomópont, és hasonló helyszín van városunkban, amelyből ezúttal csak a Somogyi B. utca Szentistván felőli részéről szeretnék szólni, mint mindennap arra közlekedő.

Az 1990-es évben a Somogyi B. u. 90-es számú ház előtt már a negyedik súlyos közlekedési baleset történt, ez egy kritikus része az utcának, ugyanis kanyarban is van, és az utca ezen helyén emelkedő is van. A 90-es számú házzal szemben van egy gumijavító- és szerelő kisiparos, akihez naponta több gépkocsi érkezik és jobbára a 90-es számú ház előtt állnak meg, mivel ott tiltótábla nincs!

Legutoljára 1990. október 27-én történt súlyos közlekedési baleset, szerencsére néhány másodperccel hamarabb haladt el az említett helyen a járdán egy fiatalasszony kisgyermekét vezetve, ahová a baleset kapcsán az egyik gépkocsi "berapult".

Felhívom ezúttal az illetékesek figyelmét, hogy a további

balesetek elkerülése végett a Somogyi B. u. és Török u. sarkára helyezzenek el "Megállni és várakozni tilos" táblát.

Továbbá hasonlóan veszélyes, és kritikus a Somogyi B. u. Mártonszállási úti kereszteződése is. A Somogyi B. utca felől érkező sajnós erősen korlátozott az odaérkező gépjárművek beláthatósága, körülnézhetősége a sarkon levő, a sarokhoz közel épült kétszintes háztól, kérem, szíveskedjenek itt is a helyszínt megvizsgálni, illetve a Somogyi B. u.-val szemben a Mártonszállási útra tükröket elhelyezni, ez itt nagyon kellene! Kettő is! Hasonlóan ugyanitt a kereszteződés közvetlen közelében kb: 20 cm-re az út szélén kiáll a földből a Vízmű Vállalat egyik elzárócsapjának az aknája is!

Nem ártana ezt az aknafödémeket lesüllyeszteni, mielőtt ott is baleset történné. Nézzék meg, és a lehetőségek szerint ezt orvosolják a további balesetek elkerülése érdekében.

Dr. Horváth Kálmán

Üdvözöllek, ÁRTÉR!

A lap ára 45.- forint. Előfizethető, illetve megrendelhető: JAMK. Vörösmarty u. 5.

December végén, pontosabban a karácsony előtti utolsó munkanapon, megjelent városunk első folyóirata, az ÁRTÉR.

A bajai kulturális szemléként jegyzett 64 oldalas kiadvány, szándékaink szerint — hiszen lapunk részben a BAJAI HONPOLGÁR szellemi bázisára épült — teret kínál a bajai művelt polgár gondolatainak. De minden olyan munkát, művészi produktumot szívesen közöl, amit hasznosnak ítél a bajai polgár, mint olvasó számára.

Szívesen emlékezünk elődünkre a BAJAI MŰSOR-ra, ami az akkori hatalmi állapotok közepette próbálkozott összegyűjteni és kiadni az arra érdemesnek ítélt gondolatokat.

A, ma csak "Fülep szám"-ként emlegetett példány megjelenése miatt betiltatott. Minősítve ezzel a város döntőnökeit.

Az ÁRTÉR egy elnyert pályázat anyagi alapján indult. Katanich Ferenc nem nyugodott bele a Bajai Műsor halálába és a mostani, már igazi folyóirat az ő munkáját dicséri.

A folyóirat szerkesztő bizottsága — Ördögh Szilveszter indító gondolatait megszívelve — a "bácskaiáság" szellemi alapján dolgozik. Nevezetesen, úgy gondoljuk, hogy a bácskai ember évszázados soknemzetiségű élete, a szinte eszményi együttélés gyakorlata olyan erő, amit felmutatni kötelességünk. Ennek megőrzése, természetének alapos megismerése pedig eljuttathat bennünket Európába.

Az ÁRTÉR várja a város szellemének "árhullámát", alvó, megfélemlített, elbátortalanított értelmiségének feléledését.

Öt megjelenésre elegendő pénzünk van. Bízunk benne, hogy az "ÁRTÉR ALAPÍTVÁNY" össze tudja gyűjteni a további megjelenés feltételeit is.

BAJAI HONPOLGÁR

Független város- és környezetvédő lap

Megjelenik minden hónap első napján

Felelős szerkesztő:

Gyulavári József

A szerkesztőbizottság vezetője: Bánáti Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai:

Kalocsa Béla

dr. Lovas György

Nemes Gábor

dr. Richnovszky Andor

dr. Solymos Ede

Schmidt Antal

Kiadja az ORTUTAY ÁMK és a BAJATON Kft

Felelős kiadó:

Csiba Gyula

Szedés és formakészítés:

Tónus

Készült a COMPU-TYPO Kft nyomdájában. 1500 példányban

Felelős vezető:

Csuvár Zoltán

Minden hétfőn 17-18 óra között a BAJAI HONPOLGÁR szerkesztője várja az olvasókat a városháza oldalában lévő képviselői fogadóirodában.

Postacím: Baja, pf. 345